

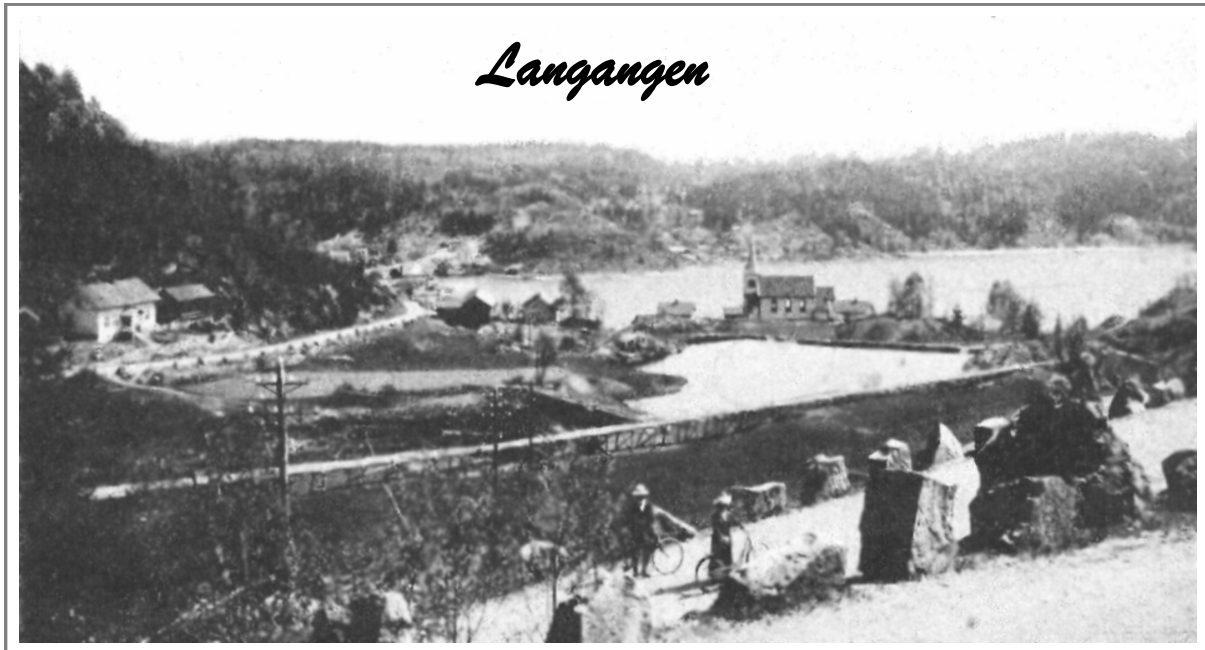

ÆTT OG ANNET

Argang 33 Utgave 88

Grenland Ættehistorielag

Oktober 2012

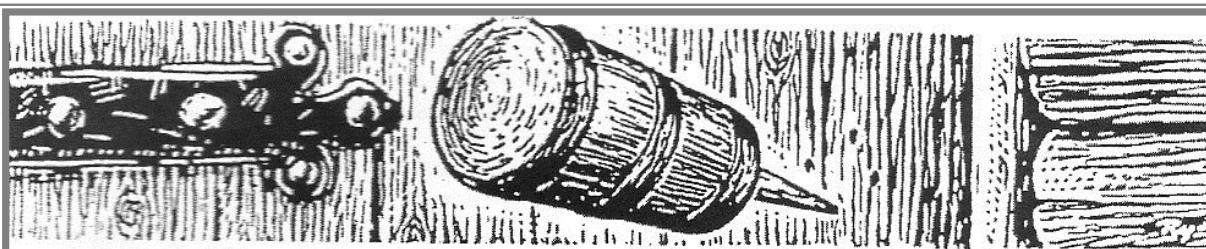

Temaer

1. Litt om livet i gamle dager, del 2
2. Slektsarbeider av våre medlemmer

Innhold

Budstikka nr. 3 – 2012	side	2,39
Lederens spalte	side	3
Retting av feil i forrige nr. av bladet.....	side	4
Innledning til temaene.....	side	4
Litt om livet i gamle dager, del 2		
Farmen, del 4 oversatt av Jan Christensen.....	side	5
Bosettingen i Langangen ved Torbjørn Aasetre	side	12
Kommentar til Schwach-artikkelen i forrige nr. av bladet.....	side	23
"Erindringer af Mit Liv" av Conrad N. Schwach, del 2.....	side	25
Slektsarbeider av våre medlemmer		
Gamle Gjerpen ved Gard Strøm	side	31
Eidangerslekt ved Jørn Olsen.....	side	34
Annet		
Postadresseforandringer og e-post.....	side	38
Oppfordring til bidrag om slektsarbeider	side	38
Møtekalender ut 2012 og start 2013, budstikka del 2.....	side	39
Slektsforskerdagen og høstmøtet	side	40

Budstikka nr. 3 — 2012

Styret i Grenland Ættehistorielag:

Leder: Terje Rehn Holm-Johnsen
Sekretær: Audhild Dahl
Web-redaktør, regnskapsfører: Tore Granly
PR--ansvarlig: Jørn Olsen
Varamedlem: Harald Valstø Eikland

Nestleder, kasserer: Kari Aabelvik
Arkivar: Kersti Sorter
Arkivarassistent: Berit Thorsberg

Varamedlem: Sven Erik Langseid

Kontaktinformasjon Grenland Ættehistorielag:

Postadresse: Postboks 169, 3901 Porsgrunn
E-post: lagskontakt@grenlandslekt.no
Konto: 0540 08 73048
Nettside: www.grenlandsslekt.no
Besøk vår nettside for mer informasjon, slektsforum, kildemateriale, medlemsmøter m.v.

Bli medlem i Grenland Ættehistorielag

Medlemskontingent for 2012:
Enkeltmedlem: 125 kr.
Medlemmer, ektefeller/par 150 kr.
Medlemmer fra Norden 200 kr.
Medlemmer fra verden ellers 250 kr.
Økning av kontingenten fra 2013; jamfør årsmøtet.

Redaksjonskomiteen i Ætt og Annet:

Terje Rehn Holm-Johnsen, tlf. 479 04 225, e-post: tr.holmjohansen@gmail.com
Jan Christensen, tlf. 35 52 47 08, e-post: jan@slekt.org
Gard Strøm, tlf. 957 89 494, e-post: post@gamlegjerpen.no
Ivar Kokkersvold, tlf. 476 33 307, e-post: ivar@kokkersvold.net

Stoff til Ætt og Annet

Vi har stadig behov for stoff til bladet vårt. Intet er for lite eller ubetydelig. Så skulle du/dere ha noe så kontakt en av oss i redaksjonskomiteen. Send oss en e-post, bruk postadressa eller avtal å møtes på et medlemsmøte.

Vi starter i dette bladet med et tema om slektsarbeider fra våre medlemmer og som vi ønsker fortsettelse av i neste nummer. En oppfordring til alle om å bidra her.

Videre har vi et jubileumsnummer i juni 2013 som vi fortsatt trenger artikler til.

Grasrotandelen til Norsk Tipping til laget?

En oppfordring til våre lesere/medlemmer til å benytte denne ordningen med en andel til laget. Det vil være et kjærkommet bidrag til lagets økonomi. Jamfør tidligere notis i bladet.

Leders spalte

Da er høsten her. Det merket vi denne helga jeg skriver nå, med vind og regn, og et ganske kaldt vær. Selv om vi egentlig har hatt en fin høst med mange soldager, merker vi at vi tas igjen av årstiden. I morgen (dette skrives 23. september 2012) er det 4 måneder igjen til jul, sies det.

Uka som var besøkte jeg Karlskoga i Sverige. Der har jeg en oldefar som ligger gravlagt, og jeg benyttet muligheten til å sette en blomst på gravstedet. Det er ikke ofte vi fra Norge besøker hans gravsted, det er vel 2 år siden vi var innom sist. I dag fikk jeg også beskjeden om at hans siste gjenlevende sønn var død, så nå er den generasjonen helt borte.

På slektsfronten i Telemark er det ikke så veldig mye nytt å skrive om. I styret handler det mest om å få hjulene til å gå rundt. Vi har ryddet i et ganske stort arkiv, og det betyr at det er masse "til overs". Vi kvitter oss med restopplaget av Ætt og Annet. Det gjelder også jubileumsboka fra 2003. Vi gir bort, og ber de av dere som ønsker noe, tar kontakt med arkivar, eller arkivarassistent. Vi vil ta med det som er til overs på et par møter, blant annet på Slektsforskerdagen. Dersom dere ønsker at vi sender dere, må dere legge ut for porto.

På møtene våre er det masse hjelp å få. På de siste møtene har flere av oss i styret sittet med medlemmer (gamle som nye) og lett i alle typer kilder. Det er mest populært med de nettbaserte kildene, og da de amerikanske og svenske, i første omgang. Det er ikke alltid vi får treff. Det er dessverre mange med samme navn som dro over, spesielt hvis din slektning er en "vanlig" Andersen, Hansen eller Olsen.

Dette er siste nummeret i år. Neste år har vi et jubileum. Vi har fortsatt et arbeid å gjøre med å få inn godt stoff til et jubileumsblad som etter planen går ut i juni 2013. Jeg vil ønske dere alle sammen en fortsatt god høst og en fin vinter når den en gang kommer. Høsten og vinteren egner seg for slektsforskning, så gjør et ekstra dykk i kildene, kanskje du finner det du har lett så lenge etter?

Med hilsen

Terje Rehn Holm-Johnsen
leder Grenland Ættehistorielag

Forsidebilde:

Langangen med gården Nedre Kokkersvold og kapellet bygget i 1890-årene. Isdam og isrenner.

De syklende i forgrunnen (Dokkesvingen) skal være Frida og Immanuel Olsen. Postkort med foto fra 1920-tallet.

Retting av feil i forrige nummer av bladet

På forsidebildet og i overskriften til del 3 av "The Farm of My Memory" (som forsidebildet er hentet fra) står det Findal i Solum. Det skal være:

Findal i Bamble.

Etter første del av nevnte artikkel i bladet nr.3-2011, ble det tatt opp på lagets slektsforum om hvem denne Isac Hanson Findal var.

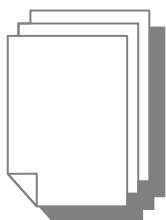
Deretter en god og vanskelig oppnøsting med flere bidragsytere. Her kom man fram til noen feil om slekt og ikke minst at han kom fra Findal i Bamble.

En oppsummering av denne saken på

forumet ble så tatt med i neste blad, nr.1 i 2012. Vi viser her til kommentarartikkelen av Leif B. Kristensen som foretok denne oppsummeringen.

Denne opplysningen om det var Findal i Bamble og ikke Solum, ble så beklageligvis uteglemt ved del 3 av beretningen til Sophie H. Halvorson i bladet nr. 2-2012. Ennå mer synliggjort med at vi hentet forbildet fra denne artikkelen.

Redaksjonskomiteen

Temaer:

- 1. Litt om livet i gamle dager, del 2**
- 2. Slektsarbeider av våre medlemmer**

Vi fortsetter her med andre del av temaet «Litt om livet i gamle dager» med start i forrige nummer av bladet:

- siste og avsluttende del av «The Farm of My Memory» med beretningen til Sophie Olea Hanson Halverson. Et eksempel på livet til etterkommere av norske immigranter. Hennes bestefar var Isac Hanson Findal som dro over fra Findal i Bamble.
- en artikkel av Torbjørn Aasetre om bosettingen i Langangen. En utvikling her som nok ikke atskiller seg vesentlig fra andre deler av landet. Med et tillegg av Ivar Kokkersvold om andre næringer, vei og skyssordning.
- andre del av «Erindringer af Mit Liv» av Conrad N. Schwach hvor han beskriver ungdomsårene på prestegården i Solum. En beskrivelse av steder, hendelser og enkeltpersoner i bekjentskapskretsen.

- samt en noen kommentarer til første del av Schwach sine erindringer i forrige nr.; silhuetter m.v.

Vi starter nå et annet tema med omtale og presentasjon av slektsarbeider til noen av våre medlemmer. Det vil vi fortsette med framover, og hvor lenge avhenger helt hvor mange bidrag vi får inn.

Opplegget vårt var at vi ville starte med de 3 med interaktive bygdebøker og slektsdatabase på nettet; d.v.s. Gamle Gjerpen, Solumslekt og Eidangerslekt. Leif Biberg Kristensen rakk av diverse årsaker ikke å få ferdig sitt bidrag denne gang, men vi håper han kommer sterkt tilbake i neste nr.

Ellers vi igjen minne om at gamle bilder er av variabel kvalitet, og trykken gjør dem ikke bedre.

Redaksjonskomiteen

The Farm of My Memory - del 4

“The Farm of My Memory” er historien Sophie Olea Hanson Halverson (1882-1956) skrev rundt 1950. Hennes bestefar var Isak Hansen Findal som emigrerte til Amerika i 1848. Hun forteller om livet til de som kom over og om de som vokste opp i et nytt fedreland.

- oversatt av Jan Christensen

Anmerkninger til artikkelen fra redaksjonskomiteen:

Isak Hansen Findals norske slekt og opphav ble tatt på lagets forum og med en oppsummerende artikkel av Leif B. Kristensen i nummer 1-2012. Vi viser til denne, og hvor det ble påvist noen fakta feil om slekt og ikke minst at det er Findal i Bamble han kom fra (ikke Solum).

For øvrig viser vi til egen notis med retting av feilen i forrige nummer (2-2012).

Her kommer så del 4 og avsluttende del av hennes historie:

Kapittel 10.

Jeg bor hos familien Torrison mens jeg går på skolen.

Mor var kusine av fru Torrison i Manitowoc, som også tilhørte en linje av Findalklanen, siden hennes mor var en søster av bestefar Findall. Da jeg var ferdig med bygdeskolen, ordnet mor det slik med henne, at jeg skulle bo hos henne mens jeg gikk på videregående.

Fru Torrison var da enke; hennes mann hadde dødd noen år tidligere. Familien var stor og prominent. De var 10 barn, hvorav 8 var gutter. Noen av de eldre barna var gift og bodde i andre byer. Thomas og familien bodde i Manitowoc og var sjef for butikken O. Torrison Co. De som var hjemme i det store huset hos moren, det året jeg kom for å bo med dem, var Gust, Norman, Aaron og Willie, alle ferdig med skolen og arbeidet i forskjellige avdelinger i butikken. Agnes, som var den yngste i familien og en nydelig ung dame, gikk på Wellesley College.

Huset var nesten som en herregård, med nydelige områder rundt. Alle værelsene i første etasje hadde ildsted. Biblioteket ble brukt som oppholdsrom, og det var doble dører mellom dette og den store spisestua. Når man åpnet disse dørene, gled de rett inn

bak den tykke veggen og var fullstendig ute av syne. Samme type dører skilte spisestua fra den store forstua på sydsiden.

Denne stua ble mest brukt i spesielle anledninger og var rikt møblert, med et stort, lavt piano som tok hele enden av rommet. Det var enda et piano i den store dagligstua og den, samt den tilstøtende lille stua, ble oftere brukt. De var adskilt fra forstua ved en lang gang. I bakre ende av huset var kjøkkenet, en gang og syrom med bad. Fra den store dagligstua kunne man gå inn i drivhuset – et langt trangt rom med glassvegger mot øst og syd og med planter av alle slag på alle sidene.

Oppe var de ni soverom, bad og rom til hushjelpen. Tredje etasje hadde et ekstra soverom og et veldig stort rom brukt til dans og lek.

I dette nydelige huset og med denne fine familien, bodde jeg mens jeg gikk på skolen. Fru Torrison hadde en innleid pike, og på sommeren, når det var en evig strøm av gjester i huset, hadde hun alltid to. Det var også en mann som stelte med hagen og stallen. Han bodde kanskje nær, men jobbet fullt med hennes behov, ettersom de hadde noen få kuer, høner og en stall full av hester. Guttene hadde flere hester de kunne bruke.

Fru Torrison hadde en spesielt trenet til seg selv; dessuten var det transport-hester til butikken.

Ettersom jeg bodde med familien i flere år, ble jeg godt kjent med de forskjellige medlemmene. Gust giftet seg rett etter at jeg kom, og en tid var Norman i Klondyke-området og lette etter gull. Han hadde ikke stort hell med seg og tapte penger på dette eventyret.

Min jobb i husholdningen besto av å vanne alle plantene om morgenen før jeg gikk på skolen. Alle plantene sto ikke i drivhuset, men var plassert i forskjellige rom. I spisestua var det en stor gummiplante som nesten nådde til taket. Det var også flere andre store planter som var plassert der mens de blomstret, og ble så byttet ut med andre.

I den mindre dagligstua var det en nydelig hårete palme som spredde ut bladene sine, så den tok betydelig med plass. Den nattblomstrende slyngplanta var også verdt å nevne. Den blomstret bare en gang om året, og åpnet sine nydelige store blomster sent på natta. Dette var en anledning da mange venner kom for å holde fru Torrison med selskap mens de så på at blomsten gradvis foldet seg ut.

Etter som jeg gikk på skolen og i kirken, ble jeg kjent med jenter og gutter på min egen alder, eller litt eldre, og etter hvert ble det en gjeng av oss som syntes å holde mer og mer sammen. Om vinteren dro vi på aketurer, gikk på skøyter, og en gang iblant i et selskap. Mesteparten av tiden derimot tilbrakte jeg hjemme på kveldene og gjorde lekser, skrev brev for fru Torrison eller bare leste.

Jeg ble der også gjennom sommeren, da det var båtturer på elva, piknik og noen ganger på en søndag ettermiddag dro noen av gjengen vår på tur utover en veg som gikk vestover ut av byen. Torrison-plassen var nær bygrensa, så derfra var det bare en kort spasertur før vi var ute på landeveien. Langs denne veien var det en lang, malerisk strekning, uten hus, men med store skogkledde åser på hver side av veien og en

bratt bakke ned mot Manitowoc-elva på den andre siden. Vi slentret bortover denne veien, plukket villblomster og pratet og lo. Guttene kuttet grener av noen av de blomstrende buskene som vi kunne bære med hjem.

Hovedattraksjonen derimot, og det virkelige målet med turen i den retningen var for å se «fantomdalen» (Phantom Hollow), med det værbitte spøkelseshuset. Vi sto og stirret på det og forsøkte å fatte noen av mysteriene. Hvorfor hjemsøkte baronessens ånd dette stedet? Hadde hun vært ulykkelig der, og av hvilken grunn? Disse spørsmålene stilte vi hverandre, men ingen visste svaret. Gammelt og fraflyttet hadde huset stått der i år etter år. Det var folk som hadde forsøkt å bo der, men de hadde raskt flyttet ut. Det var definitivt hjemsøkt.

Historien rundt huset og stedet var en av Manitowocs mest vedvarende legender. Fra forskjellige kilder kan legenden oppsummeres som følger:

En tysk baron ved navn Carl von Brause, til tross for at han hadde blitt gitt kongelige privilegier i sitt eget land, kom til Amerika sammen med sin nydelige kone. Han var en fritenker og revolusjonær. Baronessen var en skjør, forsiktig dame uvant med slit og arbeid av noe slag. De kom til Manitowoc i årene da byen kun var en liten nybyggerplass og bygde huset i dalen som senere ble kjent som «Phantom Hollow». Der forsøkte de å skape seg et levebrød ved å dyrke jorda. Pionerlivet viste seg for vanskelig for den delikate baronessen og hun døde. Huset ble hjemsøkt for alltid deretter. Hennes gjenferd kunne sees svevende over dalen på kalde netter.

Inne i huset opplevde folk at dekketøy og kjeler begynte å klirre sent på natt; dørene knirker og et uhyggelig lys kunne sees. Det var gjenferdet til den adelig-fødte baronessen som ikke kunne finne ro i ødemarka så langt fra hennes moderland. Åsene og dalen er fremdeles der men det gamle huset ble til slutt revet.

Det var mange interessante folk som besøkte Torrison-huset. Jeg husker en ung

mann fra Armenia, et land som den gang var en del av Tyrkia, som var teologistudent i Amerika og hadde holdt et foredrag i en av kirkene. Han ble invitert opp til Torrison-hjemmet til middag, og der fortalte han oss mye om hjemlandet sitt og hans ambisjoner om å dra tilbake som misjonær og lære folket sitt om Kristus.

I landet hans holdt den muhammedanske troen stand. Han ga oss et dikt han hadde skrevet, men jeg husker bare noen få linjer. Det begynte slik;

*De venter, de millionene over der
Vårt håp i Kristus deler de ikke*

Han hadde også skrevet en bok som han solgte for å hjelpe på økonomien ved å gå på skolen, og som jeg har et eller annet sted blant eiendelene mine.

En av fru Torrison's nieser, Lydia, kom for å bo hos oss i flere måneder for å komme seg etter nervetrøbbel. Vi delte rom og seg og hadde mange fine stunder siden vi var på samme alder. I løpet av sommeren kom foreldrene hennes, søsteren og brødrene for å besøke oss i noen uker.

En ettermiddag mens de var der, var Lydia og jeg, samt en gjeng andre jenter nede ved stranden og hadde piknik. Vi hadde mye moro og fant til slutt to store trestammer i vannet nær land, klatret opp på dem og tok bilder. Vi hadde tatt med kveldsmat og spiste den der, sammen med en kurv med fersken som en av jentene hadde med. Da vi kom hjem den kvelden ble det servert iskrem til alle gjestene, og vi fikk også vår del.

Rett etter at vi hadde lagt oss den kvelden, sa Lydia at hun ikke følte seg bra. Jeg satte meg opp i senga og måtte innrømme at jeg følte meg syk jeg også, og straks begynte det jeg hadde spist, å komme opp. Hun løp etter moren sin og hun også begynte å kaste opp. Hennes mor, fru Bredesen, en klok dame med en varm personlighet, forsikret oss, etter å ha stilt noen spørsmål, at kvaliteten bare var forbigående og vi ville føle oss bedre på morgenen.

Etter en dårlig natt, følte vi oss bedre morgenen etter, og etter som ingen av de

andre ble syke, var dommen at det måtte ha vært iskremen på toppen av de ikke helt modne ferskenene, som hadde forårsaket problemet.

Etter som Lydia hadde blitt helt bra av den tidligere nervøsheten, dro hun hjem og tilbake til skolen den høsten. Etter at hun reist, savnet jeg henne veldig, siden vi hadde vært så lenge sammen.

Jeg var seksten år da jeg begynte det andre året på videregående den høsten. Torrison-guttene var mye eldre og var som storebrødre for meg. En kveld idet vi var ferdig med kveldsmaten, sa Norman til meg, «Jeg skal vedde en boks sukkertøy på at du ikke får meg til å drikke et glass melk.» Jeg tok straks imot veddemålet og prøvde på alle djevlelske måter å lure et glass melk ned i halsen på ham, men det var håpløst. Til slutt måtte jeg gi opp etter en hard kamp hvor jeg kun klarte å søle melk utover klærne hans og skjønt jeg tapte veddemålet, så sto det en stor boks sjokolade på bordet i biblioteket den kvelden. Dette var bare en av mange små episoder som hjalp oss å få kveldene til å gå og jeg ble gradvis mere vant til Lydias fravær.

Skjønt fru Torrison hadde en hest som var spesielt trent for å passe til henne, begynte hun å bli gammel og brydde seg aldri om å kjøre selv. Den innleide mannen, Charley, fraktet henne til forskjellige ettermiddags kaffeselskaper når hun ønsket det, og når jeg kom hjem fra skolen, var det en av mine bedre oppgaver å ta hesten og vognen og hente henne, hvor enn hun måtte være, og vi kom så hjem i tide for kveldsmat. Det hendte også en gang iblant at jeg tok med guttene ned til butikken med den raske hesten de brukte og brakte den tilbake til stallen.

Med all denne øvelsen, anså jeg meg selv for å være en erfaren hestekjører. Siden jeg hadde så store tanker om mine ferdigheter, spurte jeg en dag guttene om jeg kunne ta en av hestene og reise ut til gården vår ute på landet i weekenden. Hadde fru Torrison vært hjemme hadde jeg aldri tort å spørre henne, men hun var på besøk i Chicago og jeg følte meg sikker på at de andre ville gi

meg tillatelse, og det gjorde de. Planen var å ta en venninne med og kjøre ut lørdag ettermiddag og så komme tilbake søndag ettermiddag før det ble mørkt ettersom jeg ikke ville kjøre på landeveiene etter mørkets frembrudd.

Dette var godt nok for dem, og hesten og vogna var klar for meg på lørdag. Etter som det ikke var noe hast, lot vi hesten gå i sitt eget tempo. Men vi kjørte bestemte vi oss for i stedet for å dra rett til hjemmet mitt, å først stoppe hos M. G. Madson. Min venninnes fetter var gift med en av M. G. Madsons døtre, og de bodde der ute sammen med familien.

Da vi ankom, ble vi ønsket velkommen av herr og fru Anderson, og vi ble bedt om å bli natta over. Etter kveldsmaten kom noen av guttene i nabolaget over. De hadde hørt at vi var der og ba oss bli med dem på en låvedans som ble arrangert i det tyske nabolaget litt nordover. Vi dro med dem og hadde det moro. Vi kom tilbake til M. G. Madsons hus ganske sent på kvelden.

Søndag morgen etter frokost spente vi for hesten og kjørte til kirken, hvor vi overrasket familien min og ble med dem hjem til middag. Meningen var at vi skulle dra tilbake til Manitowoc den ettermiddagen, men vi hadde besøk og det skulle være selskap den kvelden, så vi ble overtalt til å bli. Min gamle venn, Oscar K., jobbet på kontoret i O. T. Co butikken på den tiden og var også hjemme på søndagen. Han tilbød seg å kjøre hesten for oss og stalle den opp når vi kom til Manitowoc, dersom vi ville bli der den kvelden. Vi aksepterte tilbudet, hadde ennå en hyggelig kveld og kom tilbake til Torrison mye senere enn vi hadde tenkt.

Morgenen etter ble det ikke sagt noe om at jeg kom hjem så sent, men i stedet ble jeg rost for å ha tatt så godt vare på hesten jeg hadde fått. Charley, stallkaren, sa til guttene at han kunne se at hesten ikke hadde blitt drevet hardt og var så uthvilt som om den hadde slappet av hele dagen, så den ble satt foran leveringsvogna den morgenen. Alt hesten hadde gjort mens vi var ute på landet var å spise og hvile mens vi jentene hadde en veldig hyggelig weekend. Torrison-

familien spiste middag midt på dagen og guttene Norman, Aaron og Willie kom alltid hjem til måltidene. Butikken holdt åpen inntil kl. 8:30 nesten hver kveld, så etter kveldsmaten dro de gjerne tilbake et par timer.

Fru Torrison og jeg satt da i biblioteket mens de var borte og dersom jeg ikke hadde lekser å gjøre, satt vi enten og leste, pratet eller jeg skrev brev for henne. Hun sendte alltid et brev en gang i uka til sin datter, Agnes, på Wellesley College og dikterte dem på norsk, og jeg skrev dem for henne på det språket. Hun kunne virkelig diktere noen hyggelige brev med detaljer om familiens aktiviteter på en morsom måte.

Hun og Willie dro til Chicago en gang i uka og det var ensomt i det store huset, spesielt på kveldene når Norman og Aaron var i butikken. Alvine, tjenestejenta, gikk alltid rett opp til rommet sitt etter at hun var ferdig i kjøkkenet, så jeg var alene nede. En kveld da jeg ikke brydde meg om å lese, men ønsket noen å prate med, spurte jeg henne om hun ikke ville komme ned og sitte med meg i biblioteket en stund. Hun sa at det ville hun gjerne, siden hun også var ensom på rommet sitt, men hun trodde familien ville sette seg imot at hun kom ned dit.

Jeg visste at de ikke ville bry seg om det, etter som hun var en hyggelig jente fra et av landdistriktene, mye lik meg selv, bare noen år eldre. Jeg sa til henne at jeg alltid hørte gutten når de kom siden de kjørte inn i gården i voldsom fart rett foran bibliotekvinduene, og hvis hun ville, kunne hun gå opp til rommet før de kom inn i huset. Hun var ikke helt fornøyd med dette, så for å få henne til å roe seg, stengte jeg for gardinene i bibliotekvinduene så ingen kunne se inn og låste bakdøra. Dette ville gjøre det nødvendig for dem å ringe på klokka og ville gi Alvina tid til å løpe opp til rommet sitt mens jeg åpnet døra. Denne ordningen var hun fornøyd med, og vi slo oss ned i hver vår lenestol for en lang prat.

Vi hadde kun pratet en kort tid, syntes vi, da det plutselig hørtes skritt på baktrappa og døra til biblioteket gikk opp. I samme øyeblikk gikk døra som ledet ut i hallen, opp og i hver dørråpning stod en av guttene. Vi ble så

fullstendig overrasket at jeg klarte bare å stirre på den ene og den andre før jeg til slutt fikk spurt hvordan de kom inn. "Gjennom kjelleren", svarte de, men den døra visste jeg ble alltid holdt lukket.

Alvina forsvant raskt og jeg satt der provosert og skuffet over at mine forsikringer til henne hadde vært forgjeves. Jeg hørte bare vagt hva som ble sagt til en av dem ga en hørbar latter, og våknet deretter opp til det faktum at de virket opprømt og moret seg over noe. Jeg kunne ikke hjelpe å ikke spørre hva som var så morsomt ved at de brøytet seg så plutselig inn og skremte oss halvt i hjel, foruten å gjøre det pinlig for Alvina etter at jeg hadde tatt slike forholdsregler for å få dem til å ringe på. Om det sa de at de var veldig lei seg, og hadde ikke ment å skremme oss!

Det var år etterpå, når noe nevnte på denne hendelsen for meg, at jeg også kunne se det komiske i det. Guttene, som kommer hjem tidligere enn vanlig og ser vinduene lukket og finner døren låst, må ha lurt på hva jeg drev med og bestemte seg for å finne det ut. Det ble de som hadde moro av det, og de skjønte det. Hvordan de hadde kommet inn er fortsatt et mysterium, men det ville vært artig å se de store karene, seks fot høye, gikk på tå rundt uten å lage en lyd.

En av dem måtte gå gjennom spisestuen for å nå forhallen. De hadde også timet det så fint at begge dørene ble åpnet samtidig, bare for å finne to ensomme jenter sitter der og snakker rolig. Det forundrer meg ikke at de lo av det de gjorde, og jeg skulle ønske jeg også hadde sett den morsomme siden ved det den gang.

Etter at jeg hadde sagt mitt den kvelden og fått noen av følelsene ut av systemet mitt, følte jeg mer for å høre hva Norman sa. Han hevdet han hadde komponert et dikt og spurte om vi ikke trodde det var bra. Jeg hadde aldri lest "The Raven", men hadde lest nok poesi til å innse at han ikke hadde gjort dette på stående fot, og fortalte ham det. Aaron støttet meg i det og sa det hørtes ut for ham som sitater fra "The Raven". Norman måtte innrømme det var det, men hevdet han kunne komponere et like godt et, om jeg ville skrive det ned mens han diktet.

Jeg tok en blyant og gjorde som han ba om. Resultatene var ikke så ille. I det minste så rimet det, og når jeg leste det opp for dem, sa Aron at det hørtes bra ut og det definitivt var originalt, men ganske fjollete og romantisk. Dermed ble kvelden ganske hyggelig.

Når jeg ser tilbake nå innser jeg at jeg aldri fullt verdsatte hvor snille de var og hvordan de forsøkte å gjøre kvelden hyggelig for deres lille landsens slektning.

Kapittel 11. **Mine skoledager er over.**

Da sommeren kom bestemte jeg meg for at i stedet for å gå tilbake på skolen, ville jeg dra til Chicago tjene egne penger. Nelia og Christine var allerede der og hadde vært der noen år. Nelia var motesyerske for en stor grossistforretning og Christine var bokholder på et kontor. Ida var fremdeles hjemme og hjalp mor.

Vår kjære søster, Amanda, hadde dødd etter bare en ukes sykdom. Det var på hennes 13de bursdag. Hennes død var den første store sorgen i familien. Hun hadde vært så lykkelig og aktiv fram til den dagen hun ble syk. Men tiden lindret etter hvert sorgen vi alle følte ved hennes død. Dette hendte våren før jeg begynte på videregående.

Min avgjørelse om å dra til Chicago, satte en stopper for min bekymringsløse barndom og jeg gikk nå inn i en helt ny fase av livet – en arbeiderjente i en stor by. Jeg var den gang

*Sophie
Hanson*

17 år gammel.

Nelia var den første i familien som giftet seg. Bryllupet var en stor begivenhet på Findall-gården. Lerretsteltet som hadde blitt brukt til familiesammenkomsten ble nå brukt på nytt som spisestue. Det ble også brukt i mitt eget bryllup som fulgte etter Nelias.

Bestefar Findall døde i en høy alder det året jeg giftet meg. Han var til stede i bryllupet og som gave hadde han fått laget et skap med skuffer som jeg fremdeles bruker og setter pris på. Bryllupet var i juni, og i september sovnet han stille inn mens han tok sin ettermiddagslur.

I de senere årene mens mor og far fremdeles levde, samlet ofte barn og barnebarn

seg på den gamle gården og tilbrakte mang en hyggelig søndags ettermiddag med dem. Nå er gården i hendene på fremmede og sjarmen synes å ha blitt borte.

Når jeg noen ganger sitter og tenker tilbake, går tankene ofte til det treet med villplommer nede på jordet og det gamle piletreet nede ved bekken, med sine lave utspredde greiner som var så lette å klatre i. Der kunne vi sitte og se på vannet som sprutet over steinene i bekken og i tankene kan jeg igjen høre kvekingen fra froskene i myra. Var det dette som ga sjarm til Findall-gården? Eller kom sjarmen og gleden av alle menneskene som bodde der eller besøkte stedet – alle de interessante menneskene som vi elsket og som elsket oss? Ja, medlemmene av vår gren av Findall-klanen.

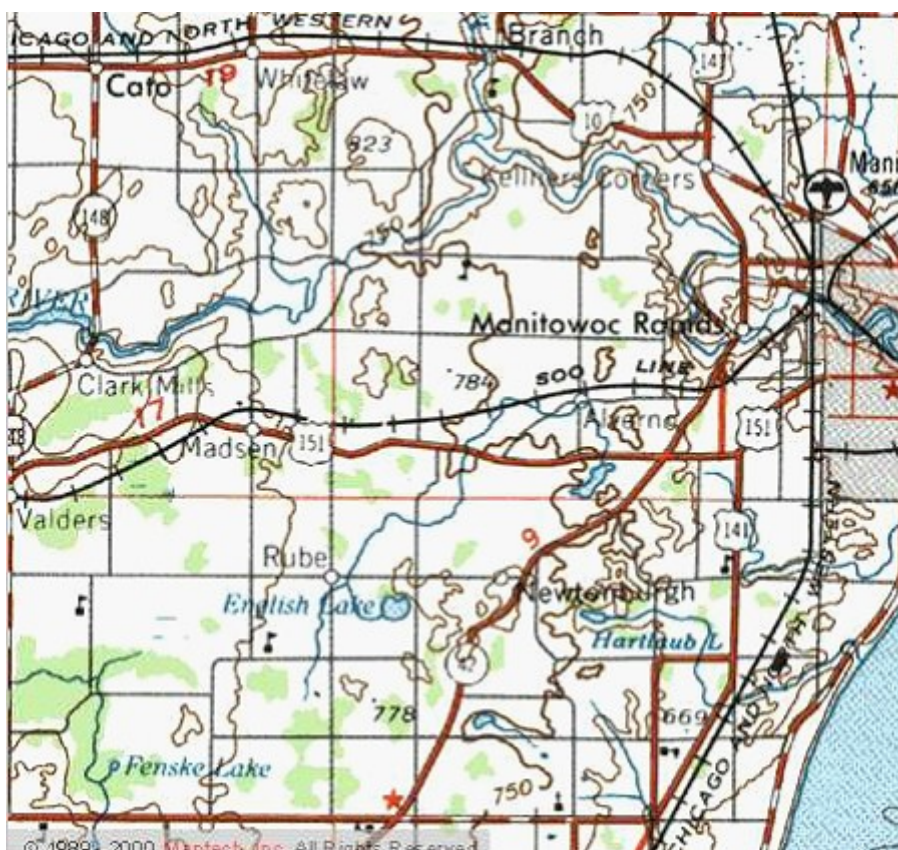
Linker til internett-kilder om Torrison-familien i Manitowoc:

<http://books.google.no/books?>

[id=JJDigHjhoYC&pg=PA60&lpg=PA60&dq=o.+torrison+co+manitowoc&source=bl&ots=Brh-jnYdmU&sig=PzVMFeMf_UzIRhyj3ZuJKkZe1is&hl=en&sa=X&ei=WWMFUPbvFlag4gS-ldiXCQ&redir_esc=y#v=onepage&q=o.%20torrison%20co%20manitowoc&f=false](http://books.google.no/books?id=JJDigHjhoYC&pg=PA60&lpg=PA60&dq=o.+torrison+co+manitowoc&source=bl&ots=Brh-jnYdmU&sig=PzVMFeMf_UzIRhyj3ZuJKkZe1is&hl=en&sa=X&ei=WWMFUPbvFlag4gS-ldiXCQ&redir_esc=y#v=onepage&q=o.%20torrison%20co%20manitowoc&f=false)

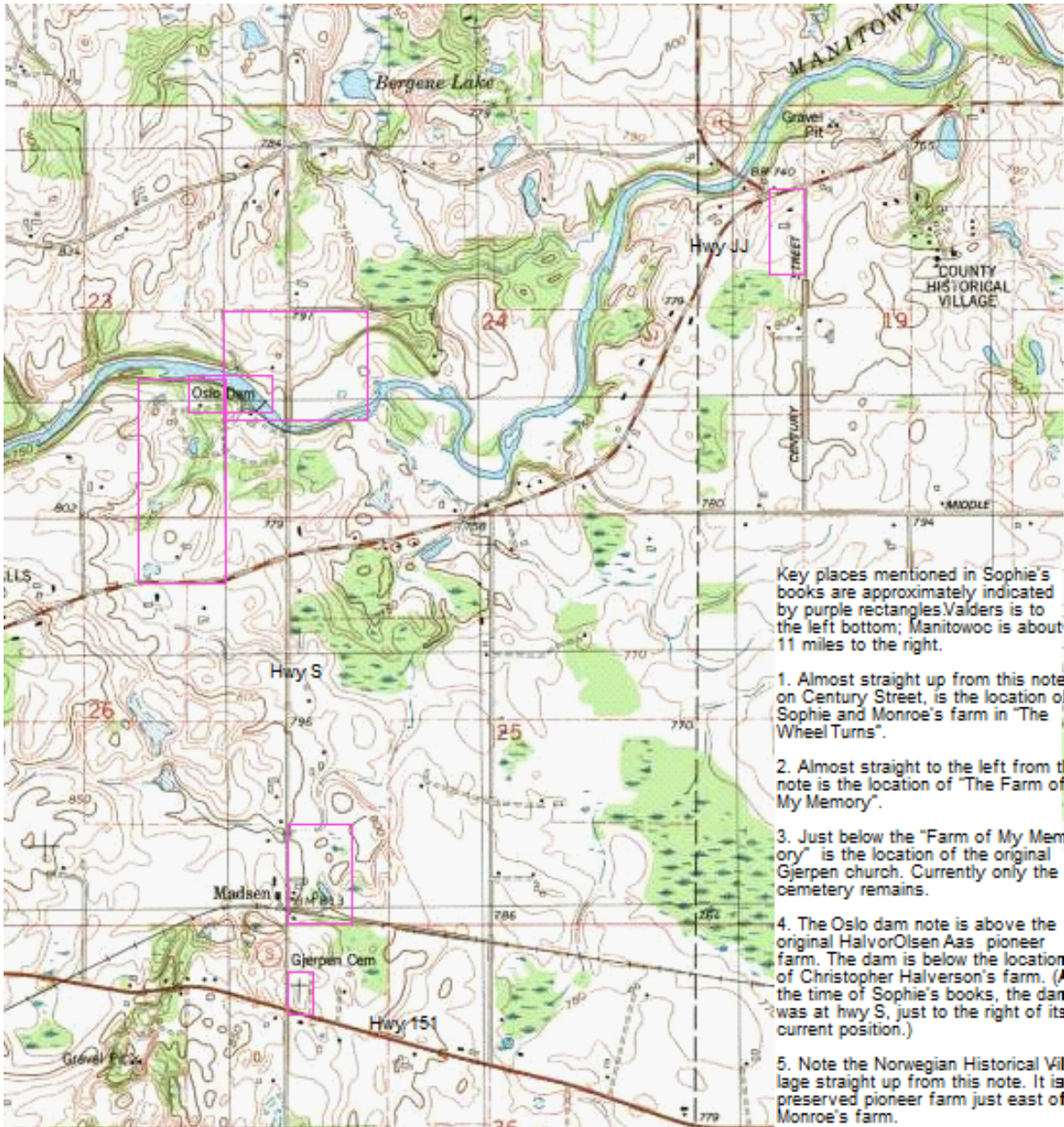
<http://www.2manitowoc.com/biosT.html>

<http://www.flickr.com/photos/andrew-turnbull/4889056690/>

Manitowoc
området i året
2000

Wisconsin, Gjerpen området i året 2000.

Gjerpen kirke i Valders nær Manitowoc

BOSETTINGEN I LANGANGEN

Boplasser, gårder og bruk, husmannsplasser og levekår fram til vår tid

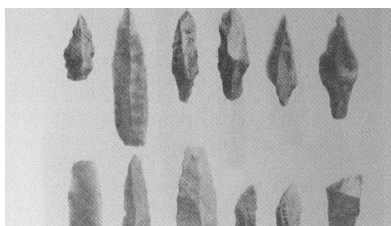
- av Torbjørn Aasetre

Utgangspunktet for denne artikkelen er et kåseri Torbjørn har holdt i Langangen historielag, og her utvidet og omarbeidet litt i samarbeid med Ivar Kokkersvold. Da også med noen mer generelle beskrivelser av forholdene her i landet med Langangen som eksempel.

Til Langangen tas her med Marka opp til og med Kjendalen. For ikke lokalkjente opplyses at det gjelder dalføret nordover mot Oklungen. Videre hele østre side av Langangsfjorden til og med Auen og Håøya. På vestre side utover mot Bjønnes ytterst i fjorden; den gården regnes helst til Bergsbygda. Videre Lanner og Stulen som tilhører Langangen skolekrets

Tidlige boplasser

Arkeologiske utgravninger i forbindelse med den nye jernbanetraseen har vist at det har levd og bodd mennesker i Langangen i uminnelige tider – 8 til 9 tusen år siden er nevnt. Boplassene den gang lå i det som var strandkanten og ettersom sjøen sank og vannet falt ut og mer land ble synlig, flyttet folk etter nedover i strandkanten.

Utgravningen på Rognlia 1957-58

Tidligere utgravninger, på Rognlia, har vist at det også er gamle boplasser andre steder i bygda vår. Men det finnes mange flere, bl.a. ved Bassebo, hvor boplasser ble påvist i forbindelse med registreringen den gang det var snakk om atomkraftverk. Det kom ikke til noen utgravninger den gang, men funn av steinøkser, pilspisser og flintavslag viste at det hadde vært boplasser i området. Men der er sikkert også mange andre steder, bl.a.. Sundsåsen, Viersdalen og Halvarp.

Hvem var så disse menneskene? Neppe noen vi kan identifisere oss med, men det var sikkert noen kløktige og oppfinnsomme folk den gang også. F.eks. han som først satte skaft på steinøkse, eller han som først laga til pil og bue, et farlig våpen den gang. Vi får bruke fantasien.

De første gårdene

Når steinalder er passert og vi går over i bronsealder, jernalder og vikingtid, vokser det navngitte gårder fram her i Langangen. Gårder som er i drift og eksisterer den dag i dag:

Langangen gård, Sundsåsen, Nøklegård (Mykligaard), Halvarp og Bassebo.

Halvarp etter mannsnavnet Halle eller Halli, første ledd, og varp etter et sted hvor man satte garn, nøter, varpet i strandkanten. Bassebo etter mannsnavnet Basse eller Bassi, andre ledd bod eller budr, bosted.

Andre navn på gårder her var Tallaksrud nord for Lysnes og Gunnulfsrud/Gunnarsrød. Dette var før svartedauden i 1349-50. Tallaksrud er ikke ryddet opp igjen, men alle de andre navngitte gårdene som er nevnt her eksisterer i dag med bosetting.

Men vi må framover mot vår egen tid.

Svartedauden midt på 1300-tallet, var en milepel; før og etter svartedauden. Før svartedauden var det etter gamle regnskaper ca. 300.000 mennesker her i landet, da pesten var over var det mellom 120. - 150.000 mennesker igjen. Det er sprik i de forskjellige beregninger. Det tok et par hundre år før folketallet var oppe på samme nivå som før pesten.

Etter Svartedauden

Her i Langangen var det på to gårder at folk overlevde svartedauden; Langangen gård og Håøya etter gamle jordebøker. Det er sparsomt med kilder fra denne tiden, og rikspolitisk er vi nå over i Dansketida, og reformasjonen i 1536 hadde også innvirkning på folks liv og lære.

Mange gårder som etter svartedauden var lagt under kirken eller klostrene, ble nå overledet til den danske kongen og hans herredømme; krongods. De som satt på gårdene var leilendinger og måtte svare skatt eller landskyld til kongen.

Skattemanntall og jordebøker fra 1400 til og med 1600-tallet viser gårdene i Langangen:

1. Langangen gård nevnt i 1445; eier er hospitalet i Tunsberg.
2. Håøya, nevnt i 1528, bruker er Tøstill senere Jon.
3. Halvarp, nevnt 1592, bruker Øyll.
4. Bassebo, nevnt i 1592, bruker Ole.
5. Sundaasen, nevnt i 1611, bruker Tallak.
6. Wiersdalen, nevnt i 1611, bruker Iver og Ole.
7. Solli, nevnt i 1611, bruker Lauritz.
8. Kjendalen, nevnt i 1615, bruker Ole.
9. Auen nevnt i 1645, bruker Jon.

En skattematrikkel fra 1647 viser de gårdene som den gang var i drift i Langangen:

1. Landgang som Hans bruker, skylder 6 huder med bøxel til Laugstolen i Skien. (Nylig avbrent).
2. Hallevarp som Christen bruker, skylder 3 huder med bøxel til Laugstolen i Skien.
3. Haaøen og Offuen som Jon bruker, 3 huder og selveier.
4. Basseboe som Morten bruker, skylder 1½ hudt med bøxel til Laugstolen i Skien.
5. Nøklegaard som Olluff bruker, skylder 2 huder med bøxel til Laugstolen i Skien.

6. Sundaas som Amund bruker, skylder 1½ hudt, bøxelgård.
7. Wirisdall som enken Orslow bruker, skylder 1½ hudt, selveier.
8. Sollj som Poull paaboer, 1 hudt, Eidanger prestebol eier med bøxel.
9. Kindall som Hans bruker, 1 hudt, selveier.

Lanner og Kokkersvold er ikke nevnt, hørte til adelsgodset Birkevold som var fri for skatt.

Ettersom folketallet vokser kreves det mer plass og ernæring. Gårdene blir delt opp i flere i flere enheter, slik er det med alle gårdene i Langangen. Ytterligere økning i folkemengden gjør at vi får en ny stand "husmennene".

Husmannsvesenet

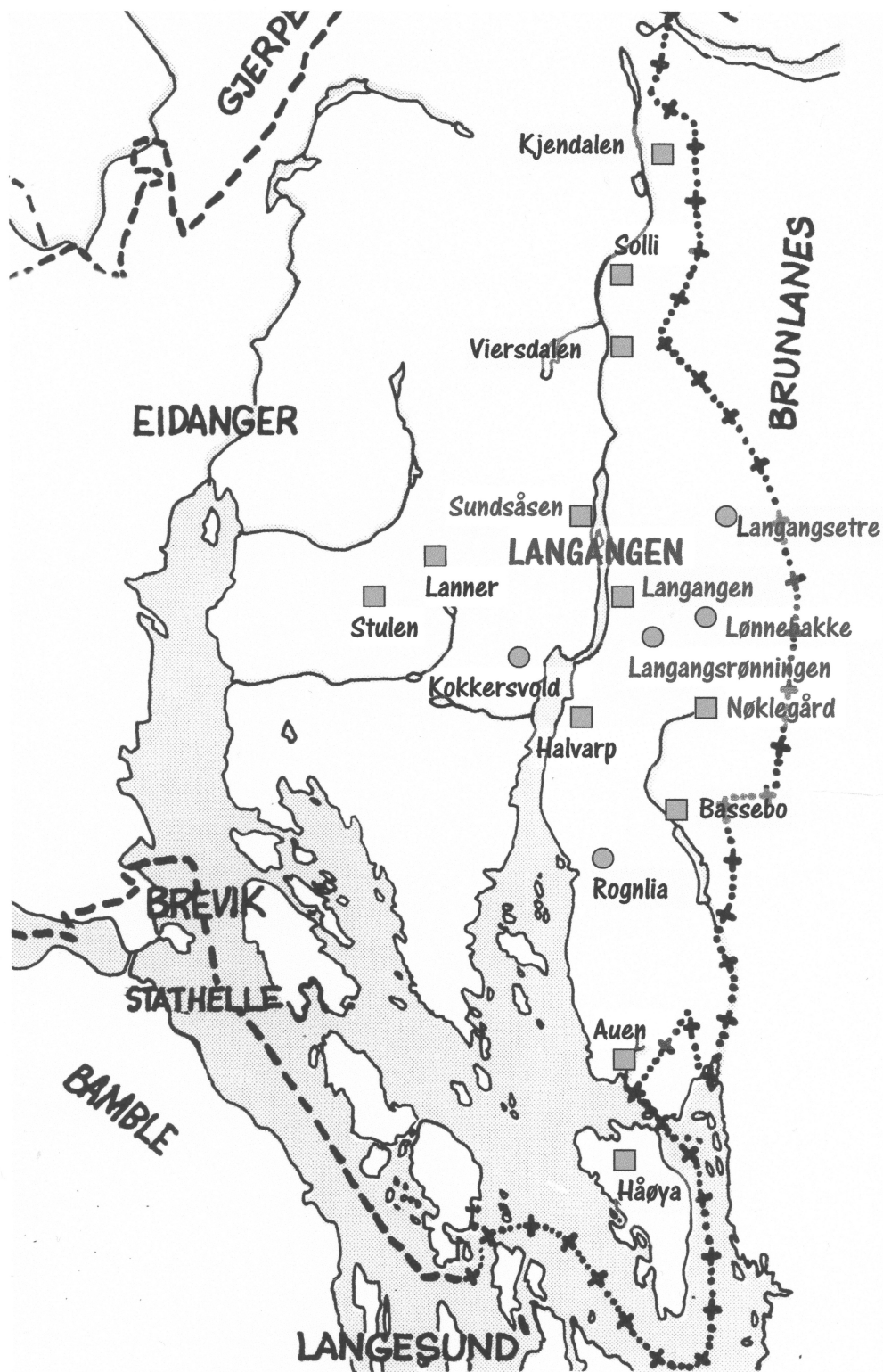
Husmann er ikke nevnt i det gamle lovverket, verken i landslova eller Kgl. Kristian V 's Norske lov av 1687, men i den sistnevnte er nevnt "rydningsmenn", kanskje forløperen til husmenn. Husmannstida i norsk historie går fra omkring 1650 og øker utover i 1700-tallet ettersom folketallet øker til å kulminere siste halvdel av 1800-tallet. Første halvdel av 1900-tallet er det meste av husmannstida slutt, noe forskjellig etter hvor man er i landet.

Størrelsen på plassene varierte fra sted til sted. På de brede bygdene på Østlandet var plassen kanskje like stor som et lite småbruk, mens i fjellbygdene og på Vestlandet var det bare en karrig jordfleck.

Det var mange varianter av husmenn. Husmann med jord, husmann uten jord og kalt innerst eller innsitter. En husmann med jord var i mange tilfeller også eier av huset på plassen. Hvis han flyttet til en annen plass tok han huset med seg eller han solgte det til gårdeieren eller til nestemann som skulle overta plassen.

Mange av plassene hadde fantasifulle navn, andre heller et ironisk navn. F.eks.: Lykka, Stashaugen, Pina, Sveltihjel, Harehollet. Navn hentet utenfra: Hamburg, Lybekk, Prøysen, Jeriko, Holland, Russland. Navnet skjemmer ingen.

Her i Langangen var det mest navnet til gården den hørte inn under og med tillegg

GÅRDER OG PLASSER I LANGANGEN OG MARKA 1725

Plasser begrenset til de som kan stedsfestes

■ gård   ● plass

For oppdeling av gårder i bruk vises til egen opplisting i artikkelen

som Rødningen, Plassen m.v. som Langangsrønningen, Kjendalsplassen. Andre plasser fikk navn etter de som ryddet; Arvesenplassen og Påseplassen på Auenlandet.

Det var mange husmannsplasser i og rundt Langangen i eldre tid. Til noen av plassene var det et jordstykke (husmann med jord), andre hadde bare en stue (husmann uten jord) eller innerst. I begge tilfeller fulgte det med et visst antall dager arbeidsplikt til eiergården som betaling for leie av plassen. Leiekontrakt på plassen var ikke vanlig - kanskje bare en muntlig avtale. De var vel ikke så skrivekyndige hverken husbonden

eller husmennene. Avtalen var vanlig på husmannens levetid.

Levevilkårene på plassen var heller magert, men husmannen med jord hadde kanskje ei ku eller et par sauer som gav litt melk, kjøtt og ull. Når de hadde pliktarbeid på gården fikk de også et par måltid mat der.

Noen av husmannsfolka drev med litt håndverk som det kunne bli noen skillinger av. Sosialt sett var det nok standsforskjell mellom husbonden og husmannsfolka, og det var vel sjelden noe stor omvanke eller selskaperighet dem imellom.

Langangen
På midten av 1950-tallet
med den sørlandske
hovedveg gjennom
bygda.

Oppdeling av gårder i bruk

Antall bruk fram til 1800-tallet. Fra 1814 er utviklingen godt beskrevet i Eidanger bygdehistorie bind 2. Denne er digitalisert og lagt ut på nettet av Porsgrunn bibliotek.

Håøya – Auen

1664: En oppsitter i fogdens manntall på "Haaøen og Offnen", skyld 3 huder – selveier for 1½ hud.

1706: Håøya er oppført med 2 brukere og Auen med 1 bruker.

1725: Både Håøya og Auen er oppført med 2 brukere, hvert bruk på 1 ½ hud, tils. 3 huder. Alle bygslere.

1764: Håøya har 1 bruker som bygsler, og Auen med 1 bruker som selveier.

1801: Auen er oppført med en bruker som var selveier: Håøya ikke oppført i tellingen, enten mangler eller ubebodd en periode.

Håøya ble kjøpt til selveie i 1807. Forøvrig nevnes at Håøya har blitt brukt til seterdrift for Grava-gården(e) på Heistad men ukjent omfang og tid.

Auen ble delt i 1819, og med bruksnavnene Auen og Auenplassen.

Saga

I matrikelutkastet av 1723 ble oppført "en liden engeplatz kaldet Saven beliggende i Møriefjorden". Plassen hørte til Bjørkøya og var gårdens seter. Navnet tyder også på at det

har vært sag her.

1762: Per Nilsen Saven oppført som husmann under Bjørkøya.

1801: Sagen og Sandbakken blir oppført som egne gårder.

Aasetre

Navnet tyder på at den en gang i tid har vært en seter under Ås-gårdene på Heistad men senere lagt til Håøya med Auen. Det er noe usikkert når denne seteren/plassen gikk over til eget bruk; trolig på 1700-tallet. Bruket med en skyld på 2 skinn kjøpt av Hans Hansen i 1811.

Aasetre

*Fra en konfirmasjon i 1899 til Rakel Alida Aasetre.
En isdam i bakgrunnen.*

Bassebo

1664: 1 oppsitter, skyld 1½ hud og krongods.

1725: 1 bruker

- tilsvarende framover.

1801: 1 gårdbruker, kårmann og tjenestefolk. Gården var da kjøpt av brukeren Niels Knudsen.

Gården delt i 2 bruk 1804. Navn på brukene: Søndre og Nordre Bassebo.

Halvarp

1664: 1 oppsitter, skyld 3 huder og krongods under lagstolen i Skien.

1706: 2 oppsittere – hver med en halvpart.

1762: 2 brukere.

1801: 1 gårdbruker som i 1802 fikk kongelig skjøte på hele eiendommen.

Deretter ett bruk fram til 1844 da den ble delt i 3 bruk: Halvarp, Myrgård og Rødskjær.

Nøklegård

1664: 1 oppsitter, skyld 2 huder og krongods under laugstolen i Skien.

1711: 1 bruker

1725: 2 brukere, skyld 2 huder hvor med halvdel på hver bruker

1762: 3 brukere

1801: 2 gårdbrukere hvor brukerne fikk kgl. skjøte samme år for hvert sitt bruk på 1 hud.

Navn på brukene: Nøklegård/Nedistua og Nøklegård/Oppistua.

Langangen

Den største gården i Langangen med en skyld på 6 huder; d.v.s. fullgård, og fortsatt i bruk etter svartedauden.

1664: "Landgang" oppført med en skyld på 6 huder, 1 oppsitter og 2 tjenestedrenger; ingen husmenn. Benefisert gods/krongods under Skien lagstol.

1706: 1 oppsitter

1711: 2 oppsittere

1725: 3 brukere

Langangen forts.

1762: 3 brukere

1801: 2 gårdbrukere, selveiere med kgl. skjøte på hvert sitt bruk samme år. Navn på brukene fra 1801: Langangen/Nedistua og Langangseter/Oppistua.

Den tidligere plassen Lønnebakke kjøpt til selveie og regnet som egen gård i 1801-tellingen.

Sundsåsen

1664: 1 oppsitter

1711: 2 oppsittere

1725: Skyld 1½ hud, er "søegard", og brukes av 3 bønder hvorav 2 fra andre steder – Bjønnes og Brevik. Selveiere.

1762: Selveiergods, 2 gårdbrukere.

1801: 2 gårdbrukere, selveiere. Navn på brukene: Øvre og Nedre Sundsåsen.

Viersdalen

1664: 1 oppsitter

1725: Skyld 1 hud 7 skinn, en bruker.

1762: 2 brukere

1778: Begge brukene kjøpt til selveie av brukerne.

1801: 3 gårdbruker og selveiere; den bruket fra 1778 oppdelt 2. Alle brukene med samme navn Viersdalen.

Solli

1664: 2 oppsittere

1711: 2 oppsittere

1725: Skyld 1 hud, en bruker.

1762: 2 brukere

1788: på ny kun 1 bruker.

1801: 1 gårdbruker

Gården lå under Eidanger prestebol, og solgt til selveie i 1847.

Kjendalen

1664: 1 oppsitter, selveier for halve gården på 1 hud.

1725: 1 bruker av gården med tilsvarende skyld.

1762: Lensmann Hans Qvist som eier, 2 brukere.

1768: Gården solgt til Stener Nielsen.

1787: Gården delt i 2 bruk (sønn og svigersønn).

1801: 2 gårdbrukere og selveiere. Navn: Øvre og Nedre Kjendalen. Plassen Rønningen var imidlertid fradelt i 1795 og bør da regnes som eget bruk.

Lanner

Lanner var en del av adelsgodset Birkevold fram til 1650, og nevnt som egen gård i 1725-tellingen.

1725: 1 bruker og skyld på 1 hud.

-Ingen oppdeling utover på 1700-tallet.

1801: Her oppført en bruker Hans Andersen som overtok gården fra faren Anders Olsen Lønnebakke.

Stulen

1664: 2 oppsittere, leilendingsbruk med en skyld 3 huder samlet. Deretter en bruker.

1725: 2 brukere hver med en skyld på 1 hud 10 skinn. Leilendinger.

1762: En bruker, eier Eidanger prestebol.

1801: En bruker, bøxelbonde.

Gården overtatt til selveie 1848.

Kokkersvold

Kokkersvold tilhørte også adelsgodset Birkevold. Nevnt første gang 1665 og oppgitt som husmannsplass utover på 1700-tallet. Solgt til selveie i 1789 med en skyld 6 skinn, og i 1801-tellingen oppført som gård (det senere Nedre Kokkersvold).

I 1804 ble Øvre Kokkersvold fraskilt fra hovedbruket til eldstesønnen som skulle drive skyss-stasjon der.

Nedre Kokkersvold

Det gamle innhuset med en mynt på grunnmuren fra 1772; 1 kgl. dansk skilling.

Her med besøk fra slekt fra Arøya. Foto tatt omkring 1920.

Husmannsplasser

1706 (sjøleqd 1706 – Eidanger/Langangen)

Bassebo: 1 husmannsplass: Rognlia

Langangen: 3 husmenn, 1 på gården og 2 på Rødningen

Sundsåsen: 1 husmannsplass: Grinna.

Birkevold: husmannsplassen Kokkersvold for Langangen.

Lerstang: husmannsplassen Nauser ut mot Langangsfjorden. Tidligere seter.

Rørørød: husmannsplassen Rødseter ut mot Langangsfjorden. Tidligere seter.

1725 (Sjeleregister 1725 for Eidanger)

Auen: 1 husmann u/jord

Bassebo: 1 husmannsplass: Rognlia

Nøklegård: 1 husmannsplass uten kjent navn; muligens Myrgård.

Langangen: 3 husmannsplasser: Lønnebakke, Rønningen, Sætre (Langangsetre).

Sundsåsen: 3 husmenn. Plassen Grinna og 2 husmenn u/jord.

Birkevold: husmannsplassen Kokkersvold for Langangen.

1801 (folketellingen)

Auen – 1 innerst/fisker

Saga – 1 husmannsplass: Stranden

Halvarp – 1 husmannsplass: Myrgård

Nøklegård – 1 husmannsplass: Skjeggerønningen

Langangen – 4 husmenn u/jord (dagarbeidere)

Sundsåsen – 1 innerst, 2 husmenn u/jord med en gjestgiver og en skysskaffer.

Kjendalen: 3 husmenn med jord, en innerst/dagarbeider og en arbeidsmann fra fremmed sogn. 2 kjente plasser: Plassen og Neperønningen.

Kokkersvold: plassen Nauser (men fradelt 1795)

1800-tallet

Utover på 1800-tallet kom til mange nye plasser også som mer festetomter, og som besto i kortere eller lengre tid. Det skjedde også ofte en fradeling av tidligere plasser som egne

småbruk eller tomter. Her tas kjente plasser og festere inn under husmannsbegrepet uten fradelinger fra gården på 1800-tallet:

- Håøya: plassene Dalen, Svinevika, Vikene og Søndre Vikene og Narholmen.
- Auen: Arvesenplassen, Påseplassen/Auenhue, Plassen, Skredderjordet og Øgården. Hallingsås mulig boplass.
- Åsetre: plassen Halvorsrønningen.
- Saga: plassen Stranda innerst i Mørjefjorden.
- Bassebo: plassen Bassebobakken/Sandbakken ved Saga. Den tidligere plassen Rognlia nedlagt på 1700-tallet.
- Halvarp: plassene Hjertevik, Øya, Hansrønningen, Sjørønningen, Langemyr og Bråten. Plassen Rødskjær gikk til selveie i 1843 og et bruk av gården.
- Nøklegård: plassene Skjeggerønningen, Leirhølen og Langemyr u/Nøklegård.
- Langangen: plassene Rønningen, Ulsbru, Kjennåsen og Smedstua. Samt mange festere hvor det er mer uklart om sted.
- Sundsåsen: plassene Øya (Saueøya), Plassen, Sundvald (brua), Sundvald/Grønnerødgården, Sundsåsplassen, Haugen og Dalen. Samt tomt for Langangen skole og lærerbolig i 1874.
- Viersdalen: plassen Rønningen.
- Solli: plassen Løkka.
- Kjendalen: Kjendalplassen (Svenskeplassen), Øster, Småmyrene, Rønningen/Solheim (øst), Plassen, Rønningen (vest) og Åsen (Åsland). Her nevnes eldre steder Solalteret og Attnalingsbonn.
- Lannner: plassene Lille Lanner og Lillegårdsseter (muligens fra Lillegården)
- Kokkersvold: plassene Ramsdokka og Haken. Kjøya også fram til 1844 hvor den ble overtatt til selveie. 4 husmenn u/jord i 1865-tellingen mest håndverkere.
- Lerstang: 4 festetomter på Sagbakken ut mot Langangsfjorden.
- Rørerød: plassen Rødseter fram til 1814 da den ble utskilt som eget småbruk og igjen delt.

Så langt en nå har oversikt over.

Utviklingen på 1800-tallet

Antall plasser og husmenn øker utover i 1700 og første halvdel av 1800, for å stagnere sist på 1800. Folk får andre levekår, arbeid som skogsarbeidere og isarbeidere.

Sist og ikke minst, utvandringen til Amerika. Det var kanskje ikke så mange som reiste her fra Langangen som andre steder i landet, dette fordi at her var det andre leve-muligheter. Det var også noen som var "over dammen" en tur og kom tilbake igjen. Totalt var det ca. 100 personer som utvandret fra Langangen.

En folketelling 1910 i Amerika/USA viser at

det da var 403.877 innbyggere i USA som var født i Norge, og med deres barn av rein (helt) norsk ætt var til sammen 979.100 nordmenn i Amerika. Til sammenlikning var det her i Norge ved folketellingen 1910: 2.388.278 innbyggere.

Det var også forandringer på riksplan i denne perioden. I 1814 ble det slutt på "dansketida", og vi ble i union med Sverige, for så i 1905 å bli et selvstendig rike.

Det var mange svenske borgere som kom over til Norge siste halvdel av 1800 for å søke arbeid og bedre levevilkår. Her i Langangen var det 2 svenske ektepar som

slo seg ned og satte sitt preg på bygda; Morten og Dina Svensson og Ole Petter og Mathilde Johannesen. De siste foreldre til Rudolf. Morten Svensson startet opp med sagbruk, is- og trelasthandel og rederi, var arbeidsgiver for mange her i bygda. Her i Langangen var det som ellers i landet at man ernærte seg ved det som man kaller naturalhusholdning. Det var jordbruk, fiske og fangst og det man høstet i naturen som man levde av. Ca. 80% av landets befolkning hørte til denne delen til langt utpå 1800-tallet. Bønder, leilendinger, husmenn, fiskere og tjenestefolk på gårdene.

Utover i 1800 går man etter hvert mer og mer over til pengehusholdning. En statistikk fra 1890 viser at 51% av landets befolkning lever av jordbruk, skogbruk og fiske, 25% av industri og 15% av handel og sjøfart.

Så noen eksempler på husmenn. Et ektepar slo seg ned på Langangsrønningen midt på 1700-tallet. Det var Ingebret Hansen og Margrethe Arvesdatter. De hadde 7 barn, og i en slektsbok er det registrert ca. 100 etterkommere; jeg deriblant og mange av dere som bor i Langangen nå. Et barnebarn til Ingebret og Margrethe var Nils Arvesen; min tippoldefar. Han ryddet Arvesenplassen på Auenlandet og levde der. Han var gift 3 ganger; jeg er fra 2. ekteskap. Han drev med reperbane på den lange stranda nord for plassen, laget tau av lindebast. Betalingen for plassen var å sanke tang om våren som

bonden på Auen brukte som gjødsel.

Det var mange av etterkommerne til Ingebret Hansen og Margrethe Arvesdatter som dro til Amerika. Jeg har hatt besøk av to av deres etterkommere som kom hit for å se stedet hvor deres forfedre bodde og levde.; den ene på Langangsrønningen, den andre på Kjennåsen.

Det er mange norskamerikanere som søker etter sine røtter her i Norge, og det er moro å kunne vise dem stedet hvor deres besteforeldre eller oldeforeldre dro ut fra og over til Amerika. Bare det at de reiser lange avstander for å treffe fjerne slektninger, og den takknemlighet de viser over å finne sine røtter og det de leter etter her i Norge.

Avslutningsvis - det er noe de hadde felles, alle de menneskene som er nevnt her, og det var at de hadde to store drifter som dro dem framover. Steinaldermannen som lusket seg fram med pil og bue i håp om et bytte, bonden som gikk med blottet hode og sådde korn på sine åkre i håp om en god avling og husmannen som gikk med stuttliåen og slo på den lille plassen for å høste vinterfor til sine to sauer.

Den første driften var selvoppholdesdriften, kampen for tilværelsen og for å overleve. Den andre store driften var forplantningsdriften, fruktbarheten for å føre slekten videre til nye generasjoner.

Et tillegg om andre næringer og sesongsarbeid, hovedveien gjennom bygda og skyssordningen

- ved Ivar Kokkersvold

Andre næringer og sesongarbeid
Tømmer og trelast ble en viktig eksportnæring alt på 1500-tallet for den sørøstlige delen av landet. Halve Amsterdam står på peler av norsk tømmer sies det bl.a. Skogsdriften regnes for en viktig årsak til gjenopptakelse av gårder som ble lagt øde etter svartedauden; spesielt for områder med mer bratt og vanskelig jordbruksmark som Marka og Langangen. Senere også for opprettelsen av husmannsplasser.

Skogshogst, sager/trelast og transport fram

til utskipningshavnene ga inntekt og arbeid for mange. Beskrivelsene i 1725-tellingen for Eidanger tyder da også på at det hadde vært hard hogst av skogen. Trekullbrenning i miler og transport fram til jernverkene kom også til. For Langangen og Marka ble det frakt av trekull sjøveien mest til Barkevik og jernverket på Halle.

I starten var det hollenderne som sto for oppkjøp av trelast og sjøfarten. Men etter hvert også ble sjøfarten en stor næring både i landet og vårt distrikt. Det startet nok med

noen som tok hyre på hollenderskuter, der- nest erfarne sjøfolk med styrmenn/skipperer til rederivirksomhet. Rederivirksomhet drevet først av velstående borgere i byene, men som utover 1800-tallet spredte seg til velstående bønder. Sjøfart og rederi var en risikofylt bransje, og noen gikk da også "skoa av seg" på det.

Utover på 1700- og 1800-tallet ble bygd skuter i nesten hver krok av kysten i Eidanger. Også innerst i Ønna i Langangen hvor man så nærmest måtte tre skuta under brua (over sundet) for dernest å rigge den til på utsida. Denne skipsbyggingen var det spesielle fagfolk som sto for, men med lokale ringvirkninger som håndtlangere, tre- last, transport m.v.

Fra 1860 kom til en annen næring som fikk stort omfang i Eidanger og Langangen – nemlig iseksport. Klar ferskvanns-is var den mest etterspurte, og det ble bygget et stort antall isdammer, isrenner for transport og ishus ved sjøkanten for oppbevaring. Med et stort og omfattende sesongarbeid med snø- måking om vinteren, is-skjæring inkl. trans- port og lagring på ettervinteren og laste- arbeid til skutene på sommeren. Til dette sesongarbeid ble utført av bygdas egen befolkning men også stor tilstrømning fra andre distriktet og med ringvirkningen for lokalbefolkningen med overnatting og bespisning.

Økende levestandard førte også med seg større tjenerhold fra 1700-tallet og framover, særlig i byene men også hos bøndene. Tjenestefolkene i Eidanger og Langangen

ble ofte rekruttert fra ugifte slektninger og kjente husmannsfamilier. Tjenestefolk var mest ugifte og som skaffet seg egen hus- holdning og bopel etter ekteskap.

For håndverkere gjaldt en forordning fra 1681 om at håndverk ikke var tillatt utenfor byene med noen mindre unntak. De skulle ha borgerbrev og være tilknyttet laug. Denne forordningen ble neppe etterlevd eller strengt håndhevet, men det var noen bøtelegginger for slik ulovlig virksomhet som en følge av klager fra de som drev lovlig i byene. For- ordningen opphevet midt på 1800-tallet. Men fram til da førte det med at slike "kamouflerte seg" som husmenn, og med rette da hus- mann ikke var et yrke men et begrep om bopel under gårdene. Omfanget av slik virksomhet vet derfor mindre om, men det jo opplagt at f.eks. husmenn uten jord måtte ha noe å leve av.

Tilsvarende for de såkalte dagarbeidere eller daglønnere som livnærte seg med arbeid der det var å få. Dagdriveri var strengt for- budt, alle skulle være i fast arbeid eller tjeneste. Omfanget her er også mindre kjent, men noen slike forekommer i 1801-tellingen.

Hovedvegen gjennom bygda og skyss- ordningen

Økende behov for transport og mer vær- uavhengig enn sjøveien førte til omlegging av hovedvegene, den såkalte kongeveien. På midten av 1700-tallet ble bestemt at denne hovedveien skulle gå gjennom Langangen fra Porsgrunn til Larvik.

Daværende ferdselsåre var i dårlig stand, og

Sagbakken isforretning

Fra Sagbakken på vestsida av Langangsfjorden.

Sagbakken is- forretning var en av distriktets største. Oppført i 1870-årene og holdt på til 1930-årene.

Gammelt postkort.

lensmannen i Eidanger uttalte i 1785 etter en befarung at han tvilte på om det var mulig å få denne i forsvarlig stand.

Men så ble gjort; dels med pengegaver fra velstående i byene og utført av militære og med pliktarbeid for bønder og husmenn i distriktet; også som lønnet arbeid utover pliktig tid. Bøndene langs vegen var også pliktige til å holde vegen i stand, og det ble mange klager på denne plikten både til anlegg og drift. Også med bøtelegging av de som unndro seg denne plikten. Således en veg til nytte og besvær.

Bru over sundet kom omkring 1800 og hvor de reisende tidligere hadde måttet dra rundt Ønna eller bli ferget/flåtet over. Ny og forbedret bru i 1833. Fra midten av 1800 tallet mer omfattende arbeider bl.a. med ny bru av stein over sundet.

De bratte og besværlige Kokkersvold-bakkene ble lagt om omkring til noenlunde den trase som hovedveien gikk gjennom bygda før den ble lagt med bruer i åsene over. Svingbrua eller korketrekkeren som den senere også ble kalt, ble da bygget. Det er en sløyfe med veien over og under brua i bratt terreng. Til disse vegarbeidene kom mange svenske arbeidere (rallare) spesielt steinhoggere.

Skyssoordningen

En annen byrde for bøndene på 1700-tallet og noe utover på 1800-tallet, var skyssoordningen som det var mange og hyppige klager på. Det var en ordning hvor bøndene var pliktige til å skyssse reisende og inndelt med et bestemt antall gårder med skyssoplikt for hver skysso-stasjon. Det var friskskyss for embetsmenn fram til 1815, og betalings-skyss for andre reisende.

Godtgjørelsen for skyssoen var "hverken var til å leve eller dø av" som Ramberg beskriver det i sin bok om Eidanger. Det å stille opp med skysso på kort varsel f.eks. midt i høyonna falt tungt for mange bønder, og det ble en del bøtelegging for unndragelser for denne plikten. Også ublid behandling fra de reisende om det tok noe tid før oppmøtet til skyssoen.

På 1700-tallet var det skysso-stasjoner inklusiv gjestgiverier på Langangen og Sundsåsen, og utpå 1800-tallet på Øvre Kokkersvold. Det var særlig militære og embedsmenn som benyttet denne skyssoordningen. Men de fleste andre kom seg nok fram ved egen hjelp enten til fots eller med egen hest og vogn; det gjaldt reiser for besøk eller handel, folk på flyttefot og fantefølger.

Svingbrua — korketrekkeren
Den gamle svingbrua av huggen stein fra 1860 som ble revet og erstattet med betongbru 1941 av tyskerne; av militære årsaker.

ARTIKKELEN I BLADET NR. 2-2012 MED "ERINDRINGER AF MIT LIV" AV CONRAD N. SCHWACH

- tilleggskommentarer om artikkelen og viste silhuetter ved Ivar Kokkersvold

Det startet med at en "årvåken" leser har gjort meg oppmerksom på at silhuettene på slutten av artikkelen var vanskelig å forstå hvem var og om det manglet i teksten her. I min nærmere gjennomgang viser det seg så at siste setning har falt ut under oppsett i bladet, men selv med denne setningen er det noe vanskelig å forstå hvem Schwach her mener.

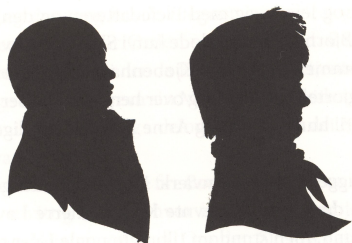
Dernest vil jeg gi noe mer opplysninger om personene det angår.

Silhuettene i artikkelen

Av fotnoten framgår at disse silhuettene er laget av Olea Crøger, et velkjent Telemarksnavn. Beskrivelsen om at hun ofte var på besøk i Bjørndalen og "silhouetterede godt" er vel verdt å ha med seg. Bjørndalen er da stedet og hjemmet til sorenskriver Wessel som var nær venn av hennes far sogneprest Johannes Crøger i Heddal (Hitterdal).

Men hvem er så disse silhuettene av? Her må jeg først ta med hele siste avsnitt som skal være:

"De nedenstaaende Silhouetter, der ere klippede af en jomfru Crøger, datter af den i Røgen døde, ved sin originalitet bekjendte presten Crøger, som silhouetterede godt og ofte var gjæst i Bjørndalen. Det mindre forestiller Sorenskriveren, det større Fætteren. Begge er meget vel trufne."

Betegnelsen "det mindre" mener jeg må vise til silhuetten til venstre som har mindre hode og mer kropp, mens "det større" til høyre viser mer hodet og er fetteren.

Ut fra teksten foran må nok så "sorenskriveren" være sorenskriver Jonas Wessel. Men navnet på denne fetteren var jeg i tvil om tidligere, og fikk intet utav det nå heller før jeg søkte på nettet og da Solumslekt. Her er det vist til en artikkel av H. Bache Bystrøm hvor framgår at det var flere ved navn Jonas Wessel.

Ved så lese teksten til Schwach pånytt kom jeg til følgene 2 stk Jonas Wessel:

- sorenskriver Jonas Wessel, en søstersønn av dikteren Wessel
- "desuden var i hans Huus som Volonteur paa hans Contoir en Søn av Digteren Wessel, Candidatus juris Jonas Wessel". (d.v.s hos førstnevnte sorenskriver).

En søstersønn og en sønn (av dikteren Wessel) blir fettere. En videre sjekk mot andre kilder bl.a. med C. Abrahamsens *Porsgrund-Solum; det gamle "Vessia"* tilsier også at det var 2 fettere med samme navn.

Like navn skaper lett forvirring, og jeg hadde heller ikke tidligere fått med meg at det nok var denne fetteren som beskrives i episoden i Kragerø og med hest fra Holden.

Sorenskriveren, fetteren og Olea Crøger

For sorenskriver Jonas Wessel vises til Solumslekt, og det som der står om hans nærmeste familie:

<http://solumslekt.org/slekta/famark.php?person=4022>

Her er det så til vist til ei bok av Harald Bache Bystrøm "Gatelangs i Porsgrunn" og da til kap. om Jonas Wessels gate på Vestsida. Den er lagt ut på netter av Porsgrunn bibliotek:

<http://www.porsgrunn.folkebibl.no/bok/historie/gatelangs/wesselsgate.html>

Her er der noe mer om sorenskriver Wessel - også noen ord om fetteren med noen sitater fra Schwach.

For Olea Crøger har jeg hentet følgende fra nettet:

Olea Crøger

Født: 17.07.1801 i Heddal

Død: 21.11.1855 i Christiania, gravlagt på Seljord kirkegård

Foreldre: Sogneprest Johannes Crøger (1753–1830) og Helle Margrete Neumann (1764–1849).

Hun var folkeminnesamler og ugift.

Olea Crøger var en av de første som systematisk samlet inn folkeviser og melodier i Telemark. Samlingene overlot hun til M. B. Landstad og L. M. Lindeman.

Hun bodde mesteparten av sitt liv i Telemark og bygdene Heddal, Kviteseid og Seljord. Videre beskrives hun som begavet, men som kvinne fikk hun ikke videre skolegang som var selvsagt for gutter av hennes samfunnsklasse og henvist til den mer uformelle utdannelsen for borgerskapets døtre.

Spesielt musikalsk begavet sies det, men hun drev også med kunstveving og maling. Hun hadde privatundervisning i håndarbeid og sang, var huslærer, ledet sangkor og underviste fra 1832 i sang og musikk lære ved Kviteseid lærerskole ("Kosaskulen").

Etter at faren hennes døde, kjøpte hun og drev Hegnine gård i Seljord sammen med to ugifte søstre, der hun ikke "undsaa sig for at deltage i Jordarbeidet".

Faren **Johannes Crøger** (1753-1830) var sogneprest i Hitterdal (Heddal), og her tas med litt fra Conrad N. Schwach:

I Hitterdal, Provstiets øverste Præstegjeld var JOHANNES CRØGER Præst. Dette var en høj, munter Mand med mangesidige Kundskaber; han var saaledes sin Menigheds baade Læge og Consulent i mange Tilfælde og stod derfor i stor Agtelse hos Menigheden. Men han var derhos en yderst original Person, og jeg maa fortælle nogle Træk af hans Underligheder. ....

Disse "nogle Træk" for så våre lesere vente med til vi tar med siste og avsluttende del av Schwach sin beretning om sine år i Nedre Telemark.

Statue av Olea Crøger ved Heddal stavkirke og prestegård.

Olea Crøger (til venstre) og ei folkevisekveder (til høyre).

CONRAD N. SCHWACH (1793-1860)

Erindringer af Mit Liv

indtil ankomsten til Trondhjem Del 2

Utdrag fra boka og forord ved Jørn Olsen og Ivar Kokkersvold

Gjengitt med tillatelse fra redaktøren av boka

Forord

I forrige nummer presenterte vi Schwach sine erindringer som bl.a. omfatter barne- og ungdomsårene her i nedre Telemark; og den delen vi spesielt fattet interesse for. Jørn skaffet seg redaktørens tillatelse til gjengi deler av boka, og vi kunne derved ta med beretningen mer helhetlig; ikke stykkevis og delt som sitater. Selvsagt da også i den "sprogform" forfatteren brukte.

Dette kapitlet om årene her var imidlertid lengre enn det var praktisk mulig å ta med i forrige nr., og vi tar neste del som er minst like interessant lesning. Og vi må nok dele den videre opp i 2 deler.

Så noen korte opplysninger om Conrad N. Schwach:

Conrad Nicolai Schwach (1793-1860) var prestesønn, dikter og utdannet jurist. Født på Ringsaker, men det var telemarking han helst ville regnes som sies det.

Faren og presten Immanuel Schwach (1760-1834) ble sogneprest i Solum i 1805 og var her til sin død. Sønnen Conrad kom hit som 12-åring og var her fram til skoletida i Christiania og København. Han kom tilbake i 1848 som sorenskriver i Nedre Telemark. I sine siste 12 år her var han også folkeminnesamler.

Redaktøren av boka er A. Stubhaug som sammen med K. Aslachsen utga den i 2008. Han har da tidligere utgitt hans biografi "Helt skal jeg ikke dø". I anmeldelsene av boka om Schwach sine erindringer, sies det at det ett av svært førstehåndsskildringer av livet her i landet på den tida; således et unikt historisk dokument.

Disse erindringene inneholder mange beskriver av steder, hendelser og enkelt-personer i sin bekjentskapskrets. Beskrivelser av personer på godt og vondt, i noen tilfeller også i "frodige" vendinger. Det siste får så være Schwach sin mening og uttrykksform, og for forhold så langt tilbake i tid ser vi ingen grunn til å sensurere bort slike.

Datidens "snirklede" vendinger og mange bisetninger er nok ikke like lette å forstå. Men som slektsgranskere bør vi vel lære å tyde slike og andre dokumenter fra den tida. I dette tilfelle langt enklere - uten gotisk skrift.

Slike livsberetninger kan inneholde feil både om slekt og andre forhold. Men det har vi også innen slektsgranskningen med våre sannsynlige slektskoplinger. Selv erfarne slektsgranskere og bygdebokforfattere kopler feil en gang iblant.

FRA BOKA

Fortsettelse fra kap. IV fra der vi avsluttet i forrige nr.:

Blandt Sorenskriver Wessels mange og vekslede Contoirister vil jeg blot nævne en jyde ved Navn Hjorthdahl. Han var en godmodig, men temmelig borneret¹⁾ Person, der siden forsøgte at tage juridisk Examen i Modersmaalet, i hvilken Anledning jeg manuducerede²⁾ ham til Præliminairexamen. Denne tog han 1815 med Character Antagelig; Aaret efter juridisk Examen med

Fotnote:

1) borneret = trangsynt eller sneversynt

2) manducere = gi privatundervisning

Ei Ubekvem³⁾; men ved Sorenskriver Wessels Indflydelse fik han Lensmandsbestillingen i Bøe Præstegjeld, og i denne Stilling lever han saavidt jeg veed endnu og er bleven en formuende Mand idet han ægtede en rig Bondes Enke.

Som en Person, der kom i Forbindelse med det Wesselske Huus, maa jeg dernæst nævne en Madame ANNE ROSINE NORSS. Da Faer kom til Solum eiede og beboede hun Gaarden Fahret ved Skienselven en halv Fjerding fra Skien, hvilket Sted senere blev Foged Plesners Bolig og derefter Bradsbergs Amts Sygehuus. Denne Madame Norss, en høist elskværdig og dannet Kone var Enke efter en som Sorenskriver i nedre Thelemarken og Bamble afdød Norss. Med ham havde hun havt en Søn, der døde som Student i Kjøbenhavn. En Steddatter af hende var bleven gift med en Høker⁴⁾ og Herbergeer i Brevig, Coch. Disse havde mange Børn og deriblandt en efter Madame Norss opkaldt Datter, hvorom jeg senere kommer til at tale.

Denne Datter havde hun taget til sig som eget Barn; og denne tilligemed en Pige, Anne Serine, der senere blev gift med min Faders Naboe, Bonden Hans Findal⁵⁾, vare i Madame Norss Huus, da Faer kom til Solum. Hun havde efter Manden en god Samling av Bøger, af hvilke jeg laante og læste mange, ja endog fik nogle til Foræring. Da Foged Plesner gjorde hende et godt Bud paa Fahret solgte hun det og leiede sig med Pleiedatteren og den nævnte Anne Serine ind paa Bjørndalen. Der døde hun i Slutningen av Aaret 1813 just som jeg var kommen tilbage fra Kjøbenhavn; og det første under mit Navn offentliggjorte Digt skrev jeg over hende. Anne Serine forblev paa Bjørndalen indtil hun blev gift og Anne Rosine Coch ligesaa.

I Solum Sogn ligger Bolvigs Jernværk. Det tilhørte dengang min Fader kom til Eggen, den ovenfor nævnte Kammerherre Løwenskjold, der boede i Porsgrund, men stundom tilbragte nogle Uger om Sommeren

paa Værket, hvor nogle Værelser stedse stod til hans Disposition.

I mine Solumsaar bestyredes Jernværket af Bergmester, senere BERGRAAD COLLET, en Fætter af Statsraad Jonas Collett. Denne var en dannet, munter og behagelig Mand, med hvem mine Forældre ofte omgikkes. Da han var en Mand af æsthetisk Smag, havde han medens han for at studere Bergvæsenets Praktik i længere Tid opholdt sig i Sverige, anskaffet sig de til den Tid meest anseede svenske Digteres saasom Bellmanns, Kellgrens, Leopolds og Fleres Værker, der ligesom svensk Litteratur overhovedet dengang var en ukjendt Sag i vort Land.

Jeg fik disse Digtværker laante, og dermed Smag paa og Indsigt i svensk Litteratur og Sprog, saa at jeg siden har gjort mig fortrøligere end Fleerheden af mine Landsmænd med dette vort Nabolands især poetiske Litteratur, hvor min egen Bogsamling indeholder det Bedste. Han lærte mig ogsaa først rettelig at paaskjønne Stockfleths mesterlige, i Hallingdalsdialekt forfattede Idyl, «Heimatkomsten»⁶⁾. Han boede paa Værket i den ene Halvdeel af den store Bygning, hvis anden Deel stod til Kammerherrens Disposition. Han var gift med en Jomfru Bie og havde i Huuset sin Kones Søster.

Disse Fruentimmer vare begge to meget irritable og meget snakkelystne samt meget høirøstede, og det hændte ikke sjelden, at Manden, naar deres Snakken blev altfor dominerende, udbrød: «Nei hold nu Munden en Stund! Nu vil ogsaa jeg snakke lidt.» Nogen Tid var ogsaa hans Kones Fader, der havde været Officiant ved Kongsbergs Sølvværk og var afgaaet paa Pension i Bergmesterens Huus, men døde som Olding 1809.

Min Fader holdt en Ligtale over ham, og havde skriftlig udarbejdet den. Han forelæste mig den med Tilladelse til at sige min Mening derom. Jeg tillod mig da en

Fotnoter:

3) *Ei Ubekvem* = lavest på karakterskalaen

4) *Høker* = småkjøpmann

5) *Hans Findal* = *Hans Hansen*

6) «*Heimatkomsten*» = første gang trykt i *Hermoder* nr. 12, 1798

Bemærkning, der vidner om at jeg dengang havde tilegnet mig en ret god Smag. Faer havde roest den Afdøde for Orden og Reenlighed. Berømmelsen for Reenlighed stødte mig fordi denne Egenskab ei fortjente Roes og vakte den ubehagelige Forestilling om sin Modsætning Skidenfærdighed. Faer fandt Bemærkningen rigtig og udelod af Ligtalen det Sted, hvor Reenfærdigheden var berørt.

Bergmester Collett havde fire Børn, en Søn, Einar, der blev Officier men derpaa vanvittig (om og hvor han lever, veed jeg ikke) og tre Døttre, Mariane, Johanna og Kaja. Om den Sidstes Fata veed jeg Intet. Mariane døde af en paa et Bal paadragen Forkjølelse i Christiania. Hun var forlovet med en Cand. theol. Schjødtz, som netop kom for anholde Bryllup men fandt hende død. Johanna blev gift med Kjerschow, da residerende Capellan til Ager, nu Biskop i Bergen.

Bergmesteren flyttede i 1812 eller 1813 fra Bolvig, og købte af Fætteren Otto Collett, som da eiede Ullevold ved Christiania, en derunder hørende eiendom, Taasen, hvor han opførte et smukt Huus, og hvor han levede til sin Død efter min Ansættelse i Trondhjem. Hvorledes han i 1810 modtog mig paa en Reise til Kongsberg vil senere blive fortalt.

Men inden jeg forlader ham, maa jeg bemærke, at han, saavidt jeg veed, var den Første som her i Landet indførte den i Sverige allerede tidligere brugte Anvendelse af den glasagtige Slakke⁷⁾, der under jerntilvirkningen fremkommer af Malmens forskellige Bibestanddele og den smeltede Aske af Smeltningekullene til Byggematerial. Denne Slakke, der som en lettere Materie flyder ovenpaa det smeltede jern, maatte man stedse aftappe førend jernet sloges ud. Men forhen kastede man den bort, hvorom endnu store Dynger om mange af Landets Marsovne⁸⁾ bære Vidne. Men nu lader man den forme ved Huller i Marsovnens eller rettere Smeltehyttens Sandgulv, og naar den saa er kold, benyttes den aldeles som Muur-

steen. Mange Bygninger paa Bolvigs Jernværk og den prægtige Vaaning paa Fossums Jernværk ere opførte af dette Material, der ligesom Muurstene forbindes med Leer og Kalk.

Ogsaa maa jeg her hensætte en Anekdote, der viser baade Aandsnærværelse og Belevenhed hos Collett. I et Selskab hos ham, hvor mine Forældre og jeg med dem var, var blandt flere andre Gjæster en Kammerraad Hammond, som var Told-officiant i Porsgrund. Ved Bordet, hvor man just havde beundret nogle kostbare, flint slebne engelske Viinglasse, som Collett nys havde anskaffet sig, opfordrede Hammond ham til at drikke et Glas med sig. Idet han satte det tømte Glas ned, sønderslog han dets Fod. Da Collett, som endda havde sit Glas i Haanden, saae at Manden blev forlegen over dette Uheld, satte han forsættlig sit Glas saa haardt ned, at det gik itu og - sagde med Munterhed: «Ja saaledes bør ærlige Normænd drikke et Glas sammen. Giv Kammerraaden og mig andre Glasse!»

I Colletts Huus gjorde jeg Bekjendskab med den Løvenskioldske Familie. Den føromtalte Kammerherre Løwenskjold var en høist godmodig Mand af en aldeles overordentlig Høflighed. Mig som Dreng hilsende han med samme Bøining og samme «ærbødige Tjenere» som den fornemste Mand. Han var gift med en jomfru Aall, en Søster af Jernværkseier Jacob Aalls Fader, og en Dame af godmodig Værdighed. Med hende var han Fader til Severin Løwenskjold, nu Statholder, de førnævnte Sønner Fritz og Niels og Carl, der var sindssvag og som saadan end lever der, samt til Døttrene Frederikke, Ernestine og Henriette.

Frederikke var en særdeles dannet og interessant Pige, og derhos meget musicalsk og en god Executrice paa Harpe og Pianoforte. Hun blev gift med en Fætter⁹⁾, der en tid lang var Eier af Holdens Jernværk¹⁰⁾, og bekjendt som ypperlig Valdhornist og udmærket Skytte. En Søn af disse er den som Componist bekjendte Herman Løwenskjold.

Fotnoter:

7) Slakke = slagg

8) Masovn = smelteovn der jernmalm omdannes til jern

9) en Fætter = Eggert Christopher Løwenskjold

10) Holden Jernværk = nå Ulefos Jernværk

Da Faderen maatte fratræde Jernværket, hvis Drift han ei forstod, kom han med Familien til Danmark, hvor han blev Overhof-Jægermester. Ernestine kom i et adeligt Frøkenkloster i Danmark. Henriette, en meget smuk og elskværdig, skjøndt neppe i samme Grad som Frederikke begavet Pige blev gift med den fornævnte Kjøbmand Cappelens ældste Søn, Didrik, en borneret og temmelig raae Person, med hvem hun vist ikke blev lykkelig.

Den før nævnte, som Stiftsprovst i Christiania døde Edvard Munch var en Tidlang Informator ¹¹⁾ for de to yngste af disse Piger. En Dag, da Henriette havde læst eller hørt nævne Venusbjerg, spurgte hun i reen Pigeuskyldighed sin Lærer om, hvor dette Bjerg, som hun antog for at være et Fjeld noget-steds, laae? Munch svarede med megen Alvorlighed: «O mit Barn, det er et ildsprudende Bjerg i det lykkelige Arabien».

Forbi Mælums Annex gaaer den store Indsø Nordsøe, hvorigjennem Skiens Vandrag lige fra Sillejord ¹²⁾, Hvidesøe ¹²⁾ og Tind gaaer. Omtrent der hvor Mælum grændser til Solum deler den sig i to Grene. Den østlige gaaer forbi Gaardene Gisholt og Omdal paa den ene Side, Aafoss m.fl. paa den anden og falder gjennem Skotfossen og en mindre Foss ned som Elv, der nu kaldes Skiensselven.

Det er disse Fosser man nu tænker paa ved Sluseværker at omgaae og gjøre Vandraget seilbart lige til Hitterdal ¹²⁾, hvor den mægtige Tindelv gjennem et steilt og trangt Vandfald styrter sig i Nordsøe eller egentlig i Hitterdalsvandet, der ved en bred Elv er forenet med Nordsøe.

Paa Østsiden af den fornævnte Green af Søen er i den fra Vandet steilt opstigende Klippe en Hule, bekjendt under Navn af Missels Kirke, fordi et lidet troværdigt Sagn vil vide, at forfulgte Christne skal have holdt deres Gudstjeneste der. Jeg har som Gut flere Gange været i denne Hule, hvortil Adgangen er vanskelig og jeg troer ikke at den har været nogen Kirke. Imidlertid har en

reisende Tydsker i sin Reisebeschreibung omtalt den som Kirke og tilføiet, at der i Hulens Bund fandtes Kul og Aske efter et nedbrændt Alter.

En anden reisende Tydsker, som med For-gængerens Bog i Haanden besøgte Stedet, kom i Exstase ved at see Kullene, disse Vidner om de forfulgte Christne; men blev ubehagelig vakt af Exstasen, da hans norske Ledsager forsikrede ham, at Kullene skrev sig fra Gjeterdrengen paa Gaarden Gisholt, da denne i ondt Veir varmede sig og sin Mad ved et lille Baal i Hulen. Denne har forresten paa sine temmelig jævne Vægge mange Besøgendes Navne, deriblandt ogsaa mit, om ei Tiden har udslettet det.

I Klipperifterne om denne Hule gaves forresten den ret smukke Plante Cephium Semperivum (i Stedets Almuesprog Zefiller) som har den Egenskab, at den ophængt under Taget i et varmt Værelse, skyder Stængler og blomstrer. Bønderpigerne i Egnen bruge den som Profet, da det, hvis den, ophængt over deres Seng dør uden at blomstre, betegner, at Pigen ei bliver gift. Men fordetmeste blomstrer Planten, og de fleste Piger blive gifte.

Den anden Green af Nordsøe gaaer som en bred Bugt ind til Gaarden Fjære med Fjærestranden. Gaarden Fjære har i Fortiden været en Herregaard i Familien Borses Besiddelse. Da min Fader kom til Solum boede paa denne Gaard i et gammelt for faldent Huus, der havde Levninger af fordums Pragt en forhenværende Søemand, BOMHOFF, som en Art af Inspecteur ved den betydelige Transport af Jernværks-producter fra Holdens Jernværk og Malm til samme Værk samt Korn og andre Artikler til Værket og de mange Bygder om det skienske Vanddrag.

Transporten skeer nemlig fra og til Fjærestranden over den saakaldte Gjederyg der adskiller Nordsøedalen fra Skiens Dal. Da de gamle Huse paa Fjære bleve ubeboelige, byggede Bomhoff ved Fjærestranden et nyt Huus og blev der tillike Gjestgiver.

Fotnoter:

11) Informator = privatlærer, huslærer

12) Sillejord, Hvidesøe, Hitterdal = nå Seljord, Kviteseid, Heddal

Han var en meget simpel, men en rettskafen og aktværdig Mand. Hans Kone var en flink Huusbestyrerinde, men en pukkelrygget og styg, samt ingenlunde elskværdig Kvinde. Imidlertid omgikkes mine Forældre dem stundom, og da Fjærestanden var Solums Præstegaards Naboegaard, en knap Fjerdings fra den, havde jeg megen Omgang med Sønnen, af hvilke Bertel, omtrent jævnartig med mig blev min Ven og senere min Svoger.

Den ældre Broder Christoffer, der var Sømmand, døde; men hverken ham eller den yngre Broder Ellef Hansen kunde jeg lide. Disse Besøg fik senere for mig en højere Betydning, hvorom siden Mere. Den Gamle Bomhoff og hans Kone ere forlængst døde. To Døttre af Konens første Ægteskab vare før jeg kjendte Familien gifte, den ene med Bogtrykker Grøndahl i Christiania, den anden med en Snedker Votner i Skien.

Til Solum Sogn hørte ogsaa Ladestedet Graaten. Der havde Holden Jernværk sine Magasiner og sit Oplag af den fra Vestlandets Gruber søvæerts hentede Malm. Ved dette Magasin var som Forvalter ansat en gammel jyde ved Navn SAXILD, en tarvelig¹³⁾ udrustet Mand. Om hans Kone veed jeg ikke meer at sige, end at hun lavede God Mad og majede sig forfærdelig ud. De havde tre Døttre; den ældste, Jensine, blev gift med Pavels Hjelm, der havde været Contoirist hos Sorenskriver Wessel, blev siden ansat i Didrik Cappelens Tjeneste og tilsidst Procurator, i hvilken stilling han døde i Skien.

Den yngre Datter Kirsten fik et Barn med sin nysnævnte Svoger Hjelm. Hun reiste til Danmark, og Barnet blev - som man mente - af Faderen kastet i Klosterfossen. Liget fandtes; og en Serviet hvori det var indsvøbt skal have inneholdt slemme Spoer. Men Sorenskriver Wessel, der optog Forhøret, skal have forstaaet at aflede Lynet. Om denne Hjelm kommer jeg senere til at tale.

Den yngste Søster, Mariane var styg som Arvesynden og geil¹⁴⁾ som en Spurv. Hun lod

sig beligge af en Bondegut og hvor der siden blev af hende er mig ubekjendt. Disse Søstre havde to Brødre. Den yngre, Ole Saxild, som i min Solumstid var borte fra Hjemmet, er nu Sorenskriver i Trøgstad.

Den ældste, Jens Ludvig Saxild var hjemme hos Faderen som dennes Medhjælper. Han var født 1783 og følgelig 10 Aar ældre end jeg, og havde allerede været gift med en Jomfru Forbech. Men dette Ægteskab, som en Besvangrelse havde fremtvunget blev ulykkeligt og opløstes meget snart ved en Skilsmisse, efter at en Datter var født. Saavel Barnets som Moderens Fata ere mig forresten ubekjendte. Da Saxild havde nydt en tarvelig Underviisning og ei var noget udmærket Hoved, stog han, uagtet Forskjellen i Alder neppe over mig i Dannelsen; og da han derhos var Musikelsker og ret god Violinspiller bleve vi snart Cammerader; og deels i min Faders, deels i hans Forældres Huus spillede vi mangen Duet sammen.

Desuden traf jeg hos Saxilds gemeenlig Pavels Hjelm, der var vittig og moersom. Jeg var derfor ofte om Søndagseftermiddagene Gjæst hos Saxild indtil den sidstnævnte Søn i 1809 gik ind i Militairtaten og kom til Frederiksværn¹⁵⁾. Ved Armeereductionen 1821 traadte han ud igjen af Etaten. Imidlertid havde han 1820 taget Præliminairexamen og forberedt sig til juridisk Embedsexamen, som han tog i 1822 med bedste Character.

Han blev derpaa først Fuldmægtig for Sorenskriver Gram paa Ringsager, senere Procurator. I denne Stilling giftede han sig med en Datter af Abraham Støren, Sognepræst til Norderhoug og boede i flere Aar som lykkelig Ægtemand og som en søgt Sagfører paa Enkesædet Gagnum i Norderhoug; men da hans Kone døde efterladende sig 3 Sønner, fattede han Lede til sine Omgivelser, og ble i 1835 eller 1836 Justitssecretair i Trondhjems Skifteret.

I denne slet aflagte Stilling maatte han fortære, hvad han som Sagfører havde lagt sig til Bedste. Da dette var fortæret kæmpede han en Tidlang med Næringsssorger og de

Fotnoter:

13) tarvelig = enkelt

14) geil = kåt

15) Fredriksværn = Stavern

dermed for en ærekyndig Mand uadskilleligt forbundne Krænkelser; han fik et Nerveslag og døde i Trondhjem 1840 faa Uger efterat han var bieven udnævnt til Byfoged i Frederiksstad. Hans Børn kom til Familien.

Under sine Throndhjemsaar blev Saxild min Ven. Han var en høist retskaffen Mand; men noget indskrænket og som alle Saadanne stivsinde og derhos en Elsker af juridiske Paradoxer. Hans Ansigt var i høi Grad mishandlet af Smaaekopperne og virkelig stygt; men Udtrykket deri var desuagtet snarere tiltrækkende end frastødende.

I Graaten boede desuden foruden Saxilds og adskillige Høkere og Søefolk en formuende handelsmand TORSTEN HANSEN. Denne havde en Søn noget ældre end jeg, med hvem jeg under mine hyppige Besøg hos Saxilds blev foreløbig bekendt. Han gjorde i 1807 en Reise til Kjøbenhavn og var der under Bombardementet.

Da Jens L. Saxild havde forladt Hjemmet, var han kommen tilbage til sine Forældre og blev da min hyppige Omgangsven. Han var et meget smukt ungt Menneske af en noget romantisk Character; en ubelønnet Kjærlighed, som han med saadant Gemyt fattede til en Jomfru Traag, Datter af en Forvalter ved den Bolvigs Jernværk underliggende Spigerhammer paa Herre, gjorde ham forrykt, og som saadan levede han i flere Aar førend Døden befriede ham.

Blandt Bygdens distingverede Bønder maa jeg nævne trende. Den ene var HANS FINDAL, min Faders Naboe, der i tredie Ægteskab blev gift med den før nævnte Anne Serine. Han var en formuende mand og havde stundom Selskaber, hvori mine

Forældre og flere af Bygdens Honoratiores vare Gjæster. Af sit første Ægteskab med en Gaardmandsdatter fra Bamble havde han flere Børn.

En af disse var opkaldt efter min Faders Formand i Solum Kald, Provst Jacob v. der Lippe; ham ønskede Faderen anbragt til Studeringer; og min Fader bibragte ham de første Elementer af Latinskolelærdommerne. Senere kom han i Skiens lærde Skole, blev Student 1835, theologisk Candidat nogle Aar senere; var derefter i et Par Aar Huuslærer hos Provst Berg paa Frosten og er nu i Sverige for ved en derværende større Landbrugsskole at forberede sig til at forestaae en Landbrugsskole i nordre Throndhjems Amt.

En anden Naboegaard saavel af Præstegaarden som af Findal var Holtan. Denne tilhørte kammerherre Adeler; men han forærede den til sin gamle Tjener og Barbeer Rasmus, der ægtede hans gamle Huusholderske Matthæa. Disse Folk, der havde noget mere end almindelig Bondepolitur¹⁶⁾, levede meget peent paa Holtan, hvor de opførte smukke, Huuse, deriblandt et vakkert og vel meubleret Vaaningshuus. De vare meget artige mod mine Forældre, der stundom vare deres Gjæster. Og da min Fader i sine seneste Leveaar havde Vanskelighed med at barbære sig, kom Rasmus regelmæssig til ham et par Gange om Ugen som gratis Barbeer.

Efterat Rasmus paa denne Maade var udtraadt af Kammerherrens Tjeneste som Kammertjener, replaceredes¹⁷⁾ han af den ovenfor omtalte Tjener, Ols, der efter Kammerherrens Død blev hos Sønnen og tyranniserede denne.

Fotnoter:

16) Bondepolitur = bondemanerer

17) replaceredes = ble erstattet

Solum kirke

Prestegården skimtes til højre.

Fra lagets hjemmeside (gravsteder).

Slektsarbeider av våre medlemmer

Gamle Gjerpen

Besøk dine oldeforeldre i Gamle Gjerpen!

Mitt livsverk

- av **Gard Strøm**

www.gamlegjerpen.no

Nå har jeg bedrevet Gamle Gjerpen i mer enn 23 år. Jeg vet det er 23 år, for da ble min yngste sønn født. Så Joachims alder er mitt mål på hvor lenge jeg har holdt på med å samle stoff til det som en gang skulle bli "Gamle Gjerpen".

Jeg sier "jeg håper å bli ferdig til jul", men egentlig blir jeg nok aldri helt ferdig. Mitt mål i første omgang nå er å få alle gårdene på nett til jul. Det er noe helt annet enn å "bli ferdig", legge bort tastaturet å gi seg. Nei, det er ikke meg.

Mine planer for dette prosjektet har endret seg mange ganger underveis. Fra Bygdebok i papirform, til hefter. Jeg har grublet og tenkt, men jeg har altså kommet fram til at Internett er det rette mediet for prosjektet. Det er uten tvil det mest kostnadseffektive. Skulle jeg gi det ut i bokform, består manuset i dag (uten bilder) av ca. 8000 A4 sider - eller minst 20 bind. Hvem skulle ta

den utgiften? Jeg har ikke råd.

Mitt yrke gjennom livet har først og fremst vært som gitarist i band, deretter som lydtekniker i lydstudio og en kombinasjon av disse. Siden jeg sluttet i Busk lydstudio "Det hvite hus" midt på 1990-tallet, har jeg stort sett spilt bare fredag og lørdag (ja, det går fint an å leve av det) og jeg hadde da rikelig med tid ellers i uka. Det har heller ikke vært noen hemsko å ha ei snill kone, som støtter meg og lar meg holde på!

Jeg vil minst av alt kalle meg selv for bygdebokforfatter. Det er helt feil. Jeg er mer en samler og organisator av stoffet. Kanskje en slags redaktør? Ja, for titler må vi jo ha ;-)

PC.

Det begynte så smått i 1983, da jeg kjøpte min første elektriske "dings" man kunne kalle komputer. Den gangen fantes det ikke noe norsk navn på den så jeg sa "kompjuter". PC (personlig computer) kjøpte jeg ikke før rundt 1986. Da hadde jeg for lengst funnet ut at dette systemet med mapper og full orden, passet perfekt til slektsforskning. Jeg trengte ikke et dataprogram, eller en database. Et brukbart skriveprogram var mer enn nok.

BBS - Internett.

Allerede på begynnelsen av 1990-tallet, var jeg, med mange andre, på "Internett", lenge før Internett ble oppfunnet. Den gangen var det PC, et modem og et BBS program

(Bulletin Board System) i DOS, som var det viktigste. (Noen som husker det?). Dermed kunne jeg kommunisere med andre mennesker med samme interesse, rundt om i hele verden. Live! Fantastisk.

Gamle Gjerpen.

Etter vært som tiden har gått og flere og flere gårder har kommet til, har jeg fått følelsen av at dette egentlig blir noe ganske unikt. "Besøk dine oldeforeldre". Ja, hvertfall er dette sannsynligvis det nærmeste man kommer. Men jeg er helt avhengig av bilder for å kunne opprettholde denne påstanden.

Bortsett fra opphavsretten, setter Internett-formatet ingen begrensning ved bruk av bilder. Fargebilder eller sort-hvitt, spiller ingen rolle. Deretter kommer sideinndelingen. Det finnes ingen sideinndeling på Internett. Hvert kapittel (gårdsbruk) kan være så lang den vil, vi bare "skroller" nedover.

I tillegg har vi en tredje dimensjon, man ikke har i papirbok-verden: Linker! En fantastisk mulighet til å hoppe fram og tilbake, hvor som helst! Både ut av Gamle Gjerpen og tilbake igjen. Jeg legger link mellom mennesker og gårder. Finner du en gammel slektning og det står at han kommer fra en bestemt plass eller gård, så skal det ligge en blå link over gårdsnavnet. Klikk der og du havner på den plassen eller gården han kom

i fra. Og når du finner han som barn på den plassen, kan du velge om du vil se hvor hans mor eller far kom fra og klikke de linkene! Er ikke dette fantastisk?

Men for å få dette fullstendig må jeg først legge ut alle gårdene i Gjerpen og det håper jeg skal være ferdig til jul. Finner jeg opplysninger om personer andre steder på nettet, f.eks. "Wikipedia", legger jeg bare en link dit og opphavsretten er ivaretatt også der.

Avskrifter - Gotisk håndskrift.

Den som er så heldig å ha interesse for slektsgransking vet, at det er MYE leting fram og tilbake i kirkebøker. Jeg fant fort ut at jeg ville spare veldig mye tid på å skrive av alle aktuelle kirkebøker selv. Disse kan man lett søke i og på den måten går arbeidet mye raskere fram.

Ved å skrive av kirkebøker, lærte jeg meg også å lese gotisk håndskrift. Disse avskriftene ligger selvsagt ute på Gamle Gjerpen. Alle trenger ikke lære seg å lese gotisk. Jeg har også skrevet av flere folketellinger for Gjerpen.

Innflyttere.

Jeg hadde (og har fremdeles), noen familier som jeg ikke ante hvor kom fra. Spesielt før 1800. Hvis de kom som ektepar, er det viktig

Mustvedt søndre ca. 1902/03
Folkene på bildet er navngitt på Gamle Gjerpen.

å finne deres vielse. Dermed begynte jeg å skrive av vielser fra midt på 1700-tallet og fram til 1814. Jeg begynte med de omkringliggende prestegjeld, som Skien, Solum, Siljan, Eidanger og Porsgrunn. Men det kom også folk langveis fra, som f.eks. Gjerstad, Tinn, Holla, Sauherad, Bø, Heddal, Hjartdal og, ikke minst, Sandsvær og Rollag i Buskerud. De vielsene jeg har skrevet av har jeg selvsagt lagt ut.

Bilder.

Jeg oppfordrer stadig folk til å sende meg bilder. Bildene blir tilslutt det som gir Gamle Gjerpen en solid helhet. Noen kommer til meg med bæreposer fulle av bilder og album. Da blir jeg skikkelig glad! Jeg kan stå i dagervis å skanne. Bilder i glass og ramme er heller ingen hindring. Jeg føler meg nesten som en rammemaker i blant. Alle bilder jeg får låne, blir levert tilbake slik jeg fikk dem.

I enkelte tilfeller har noen bilder nesten blitt

ødelagt av lys eller andre ting. Dette lar seg ofte rette opp. Når jeg legger ut det reparerte bildet, kan du bare høyreklikke på det og "Lagre som" og legge det i din egen PC. Fort og greit :-)

Støttespillere.

Det er mange som hjelper meg, tildels ganske mye. Det kan være noen som er godt kjent i et spesielt område, som kan gi verdifulle opplysninger og eventuelle rettelser. Det blir for mye å ta med alle her. Jeg forsøker å gi "credits" så godt jeg kan. Æres den som æres bør. Noen av hjelperne finnes i menyen under [MINE KILDER].

Avslutning.

Man vet heldigvis aldri hvor lenge man lever, men jeg er ganske overbevist om at jeg kommer til å drifte Gamle Gjerpen resten av mitt liv. Det er veldig givende! Dessuten blir jeg kjent med mange hyggelige mennesker på min vei.

Også er det ikke lenge til jul! :-)

Låven

Foto fra omkring 1918.

EIDANGERSLEKT med Eidanger nye bygdebok

Av Jørn Olsen

Nettside: <http://www.eidangerslekt.org/>

Hvem er jeg

Mitt navn er Jørn Olsen. Jeg er 54 år, og jeg vokste opp på Skotfoss. I mange år bodde jeg i Langangen men i dag er jeg bosatt i Skien. Min interesse for egen slekt begynte sent på 1990 tallet. Jeg kom da i kontakt med Torbjørn og Gunnlaug Aasetre på Bassebo i Langangen, da vi hadde felles aner. På min mors side kommer slekten fra Langangen og gården Stamland i Eidanger. På min fars side fra Skotfoss, Åfoss, Sverige og Bøgata i Skien.

Det var dette med Eidanger og generelle tips om slektsforskning som fikk meg til å ta kontakt med Torbjørn og Gunnlaug. De hadde mye kunnskap og var levende opptatt av dette. Da hadde begge vært med på arbeidet med bygdebøkene i Eidanger. I dag har jeg god kontakt med Torbjørn, men Gunnlaug er dessverre død. Gjennom kontakten med dem kom jeg fort i kontakt med Grenland Ættehistorielag som de hadde vært med på å starte. Jeg er i dag med i foreningens styre.

Etter som dette utviklet seg begynte jeg å samle stoff om slekter i Eidanger. Etter hvert kom tanken om å revidere bind 1 av Eidanger bygdebøker. Det var den som Schilbred skrev og som omhandlet slektene før 1814. Jeg kom fort til at dersom jeg skulle gjøre dette skulle jeg gjøre det grundig og bruke alle de kildene jeg hadde tilgang til. Schilbred hadde gjort en god jobb med de som var på gårdene, men kanskje lite funnet sammenhengen mellom alle disse slektene. Hvor kom de fra og hvem var de i slekt med? Samtidig har nye kilder dukket opp slik som sjølegden fra 1706 og dette store sjeleregisteret fra 1725 o.s.v. Dette var kilder han ikke kjente til. Vi har i dag også en lettere

tilgang til kilder i og med at mye er på nettet.

Forarbeidet

Jeg startet med å skrive av kirkebøkene for Eidanger. Der har vi kirkebøker som strekker seg tilbake til 1695 når det gjelder viede og til 1712 når det gjelder døpte og døde. De konfirmerte kommer først i 1751. De viede hadde Gard Strøm skrevet av så det slapp jeg å tenke på. Jeg fikk også noe hjelp av Ivar Kokkersvold til denne store jobben. Ivar har hele tiden vært min store hjelper og samarbeidspartner. Ikke minst med å sette sammen disse slektene. Det er godt å ha fire øyne noen ganger.

Jeg bestemte meg fort for å kartlegge kirkesogna rundt Eidanger for å få en bred oversikt over disse slektene. Jeg hadde jo skrevet av kirkebøkene for Siljan sammen med Eidanger, da dette var samme kirkebøker på den tiden. I Siljan hadde jeg også Bakken sin bygdebok til hjelp. Østre Porsgrunn var jo Eidanger frem til 1764 men

Logo til Eidangerslekt som er under arbeid

Fra Eidanger kirkebok nr.2 (1712-21)
her fra døpte (baptisati) 1712

etter det var det et eget sogn med egne kirkebøker. Kirkebøkene der har Leif Biberg Christensen skrevet av og lagt ut på "Solumslekt". Når det gjelder Solum før 1814 så har jeg også hatt hans "Solumslekt" å støtte meg til. Der har han en stor flott slektsdatabase med slektene i Solum før 1814.

Når det gjelder Gjerpen har jeg hatt den samme store hjelpen av Gard Strøm sitt nettsted "Gamle Gjerpen".; også annen bistand. Gard lager en ny bygdebok for Gjerpen. Den er på hans nettsted "Gamle Gjerpen" og den er delt inn på gårder. Det har også vært nyttig å ha John Hvidsand sine avskrifter fra Gjerpen kirkebøker før 1814. Disse har Reidar Ballestad i sin tid skrevet inn på data. Kirkebøkene i Brevik etter 1764 slapp jeg å skrive av, da de var transkribert av Frank Johannesen.

Brunlanes har ikke kirkebøker før 1766. Der har jeg hatt Lorens Berg sin bygdebok for slektene før 1814 å bygge på. Ingen andre har jobbet systematisk med de gamle

slektene i dette sognet etter Lorens Berg. Når det gjelder Hedrum, er det mye det samme. Kirkebøkene der er fra 1751 og der har jeg bygdebøkene å støtte meg til. For Hedrum har jeg brukt oppslag i kirkebøkene og avskriftene til Kristian Hunskaar. Han har skrevet av den første kirkeboken i Hedrum. I Lardal har jeg lest gjennom kirkebøkene på jakt etter siljanfolk. Der har jeg også brukt bygdebøkene.

Når det gjelder skifter har jeg brukt "Theie nett", der avskriftene av skifte korta for Eidanger/Siljan ligger. Disse er sjekket mot originalskiftene og avskrifter er blitt gjort der det manglet. Vi har funnet laugverger, verger og formyndere og andre som var i slekt, eller nyttige på andre måter som ikke var med på skifte korta. Skiftene for Østre Porsgrunn er skrevet av og det er blitt laget navnerregister for de aktuelle skifteprotokollene i Bamble. Her har igjen Ivar Kokkersvold gjort en kjempejobb og vært til stor hjelp for meg.

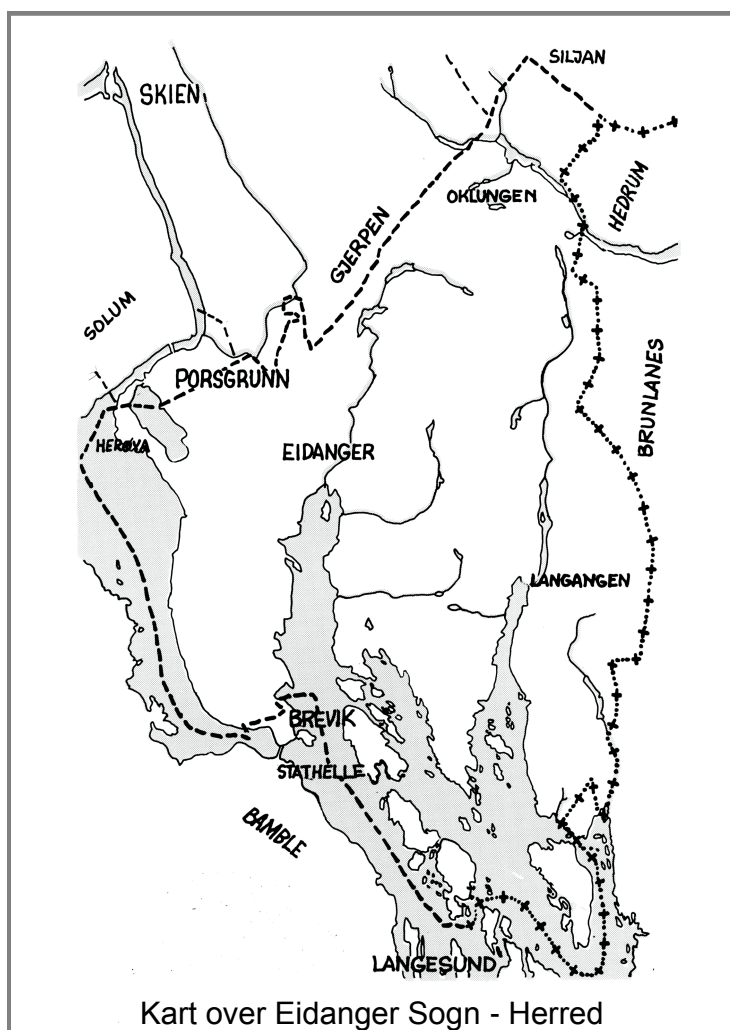
Det har også vært nyttig å ha John Hvidsand sine avskrifter av skiftene i Gjerpen. På "Theie netten" ligger også avskrifter av skifter fra Hedrum og Brunlanes. Hedrumskifter har også Kristian Hunskaar skrevet av og lagt på nett.

Jeg har også brukt avskrifter fra manntall og tingbøker. Jeg har jeg fått et arkiv av Torbjørn Aasetre som ble brukt av bygdebokkomiteen i Eidanger. Schilbred hadde folk i arkiverket som skrev av for seg og dette er godt ordnet og systematisert. Her er gamle manntall, fra tingbøker/pantebøker osv. Det har jo som nevnt også dukket opp nye kilder/manntall.

Videre har jeg trålet alt jeg har kommet over av litteratur/artikler om slektene i mitt område. Jeg har vært i kontakt med Torkil Lier og kan bruke alt som han har lagt ut på Ættehistorielagets forum angående aktuelle slekter. Jeg har også mottatt slektstoff fra andre, selv om en jo kunne ønske flere innspill. En av styrkene i prosjektet mitt er nok å legge inn data fra mange forskjellige kilder, for så å se ting i sammenheng.

Hva vil jeg
Jeg har kommet til at jeg vil lage en ny

bygdebok for Eidanger med slektene før 1814 delt inn på gårder pluss Østre Porsgrunn. Jeg vil også gjøre det samme for Siljan. Der har jeg en samarbeidspartner i Øyvind Solberg fra Hedrum. Han har kartlagt slektene i Siljan etter 1814 så her ligger en mulighet for, i et samarbeid med han, å trekke dette frem til ca 1950. Dette kunne da bli et bind 2 i Siljan. Så vil jeg lage en slektsbok for Brevik med slektene før 1814. Det er dit jeg pr. i dag har tenkt meg med dette prosjektet. Jeg vil i første omgang legge dette ut på siden min "Eidangerslekt.org", men når alt er mer gjennomarbeidet kunne jeg tenke meg å trykke det.

Hvor er jeg

Jeg er ferdig med fasen med avskrifter og innlegging av data i basen min og har startet med den nye Eidanger bygdeboken min. Der har jeg pr. i dag kommet til gården Stulen gnr. 41. Det er 76 gårdsnummer, så jeg er ut litt over halvveis. Etter at alle gårdene i

Eidanger er på plass begynner jeg på Østre Porsgrunn for på den måten å bli ferdig med Eidanger. Om jeg da tar Brevik før Siljan er jeg ikke sikker på.

Jeg bruker Brother Keeper som slektsdatabase. Jeg lager et oversiktsark i Word over hver gård og så lager jeg linker til "Familieark" med detaljer rundt hver familie. Dette lager jeg ut fra Brothers Keeper og får da utnyttet programmet fullt ut. Jeg trenger da ikke å skrive alt, bare redigere/endre litt på teksten i biografien som har vært mitt "notatark" i forarbeidet.

I familiearkene linker jeg mellom familiene og til de stedene folk flyttet til. Jeg har laget noen linker til familier i "Gamle Gjerpen" og "Solumslekt", og jeg vil legge inn flere. Jeg lager i første omgang et "Fakta-ark" for hver gård med de nyere manntallene. Her vil Ivar Kokkersvold hjelpe meg med å lage nye, mer fullstendige fakta-ark, som jeg

bytter ut etter hvert som han blir ferdig. Her er manntall, eierskap, salg av gården, oppdelinger osv.

Det har tatt tid men jeg er i ferd med å få litt hjelp til å bygge om siden litt slik at hver familie får sin egen nettadresse. Da kan andre linke rett til dem. Jeg har hele tiden måttet tilpasse meg mine datakunnskaper som ikke er av de største. Det viktigste for meg har vært å finne en enkel form for å presentere det jeg vil uten, å bruke datafinesser jeg ikke behersker.

Dette har vært en veldig stor jobb og jeg har en del jobb foran meg også. Hvor mange timer/årsverk som ligger bak vet jeg ikke. Prøver jeg å beregne det sier min samboer at jeg er urealistisk. Hun mener det er mye mer enn jeg tror, noe det sikkert er. Jeg kan si det slik at jeg stort sett bruker noen timer hver dag på dette og har holdt på slik i ca. 10 år.

Jeg har vært i kontakt med biblioteket i Porsgrunn og de er villige til å legge "Eidangerslekt" ut på sin server som en del av sine lokalhistoriske sider. Dette vil sikre "Eidangerslekt" for fremtiden.

Jeg kan gå lei, men jeg synes stort sett dette er spennende arbeid. Det å finne ut av disse

slektene og på den måten sette spor etter meg har vært, og er en drivkraft. Feil er det i alt slikt arbeid, også i mitt, men jeg tror jeg med dette har gitt kunnskapen om slektene for mitt område før 1814 et godt steg framover. Her er det mye nytt om mange familier og slekter, og et godt utgangspunkt for andre som skal jobbe med dette i fremtiden.

2 eksempler på Eidangergårder

Nordre Tveten

Sorenskrivergård, lensmannsgård, tingsted og storbondengård.

Ved en oppdeling av gården i 1890 kom denne bygningen på et bruk som da ble kalt Vestre Tveten.

På 1700-tallet hadde gården en skyld på 5 huder, d.v.s. nesten såkalt fullgård.

Stamland

Gården hadde på 1700-tallet en skyld på 2 huder, d.v.s. litt under en såkalt halvgård (3 huder).

Omkring år 1800 ble gården delt i 3 bruk - alle med navn Stamland.

Bildet her av bruksnummer 2.

HUSK Å MELDE ADRESSEFORANDRING OG OM E-POST TIL LAGET

Vi har tidligere hatt en notis i budstikka om å melde adresseforandring, og tar her med en påminnelse i et "større format" i håp om den blir mer lest.

Vi sliter altså med et antall medlemsblader som kommer i retur ved hver utsending. Som oftest er det at dere har flyttet, men glemt å melde fra til oss. Dette fører til at dere får medlemsbladet forsinket samt at vi får ekstra kostnader til utsending. Så glem ikke oss når du melder adresseforandring.

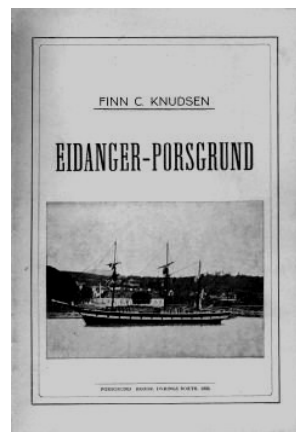
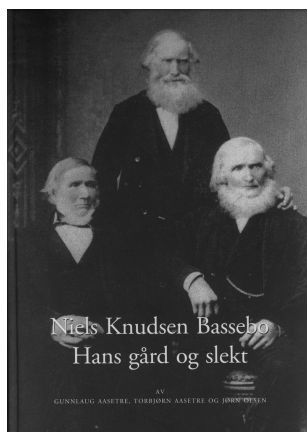
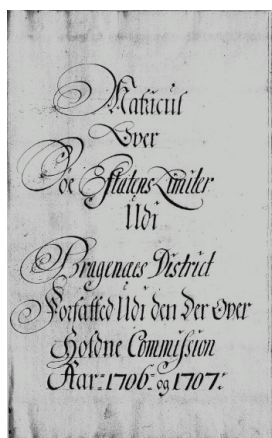
Videre har laget fått e-post-adressen til en del av våre medlemmer - men langt fra alle. Ved utsending av noen meldinger pr. e-post viser det seg så igjen at noen kommer i retur. Så meld fra om e-post og endringer.

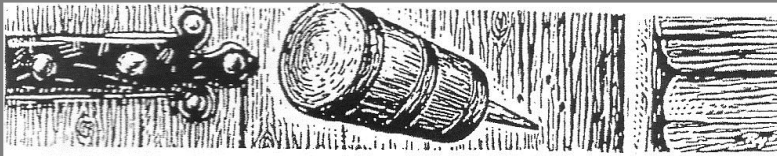
SLEKTSARBEIDER av våre medlemmer

Vi har nå startet med en omtale/presentasjon i bladet om slektsarbeider av våre medlemmer og vil fortsette med det i neste nummer; og kanskje mer enn det.

En oppfordring til medlemmene til å bidra med sitt her. Intet er for stort eller smått i denne sammenhengen. For å vise mangfoldet ville det også være fint om de som ikke har kommet så langt meldte seg på; hvilke utfordringer og problem en støter på underveis. Alle er nybegynnere en gang.

Om du kunne tenke deg det - men ønsker litt bistand, så kontakt ivar@kokkersvold.net. Så blir det nok en råd med det.

Budstikka nr. 3-2012,
fortsettelse fra side 2

Møtekalender

ut 2012 og starten på året 2013

2012:	Oktober	18. Medlemsmøte
		27. Slektsforskerdagen (se egen annonsering)
		30. Høstmøte (egen annonsering på baksida)
November	8. Medlemsmøte	
	22. Utvidet medlemsmøte	
Desember	6. Medlemsmøte	
2013:	Januar	10. Medlemsmøte
		24. Medlemsmøte
Februar	14. Medlemsmøte	
	28. Utvidet medlemsmøte	

Alle medlemsmøter er på torsdager mens høstmøtet er på en tirsdag og slektsforskerdagen er på lørdag.

Medlemsmøter

Program for utvidede møter blir annonsert på foregående medlemsmøte og på lagets hjemmeside. Alle medlemsmøtene blir kunngjort i avisene TA (på plakaten) og Varden (hva skjer).

Styret har en vertordning/kontaktpersoner på møtene, jfr. nettsiden vår.

Møtetider og lokaler

Vårt vanlige møterom i Porsgrunn bibliotek, 1. etasje hvor vi har utlån fra laget arkiv er åpningstiden kl.17-19. På møterommet i 2. etasje samme sted er åpningstiden kl. 17-20. Her kan vi sitte med våre PC'er og jobbe med slekt hver for oss, sammen eller be om bistand.

De utvidede medlemsmøtene har vi på møterommet i tiden kl.19-21. Husk biblioteket stenger kl. 19, så kom i god tid før det.

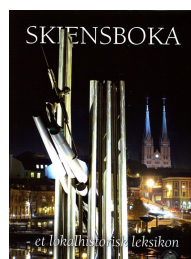
Svenske og amerikanske kilder:

Laget har abonnement hos noen svenske og amerikanske nettsteder (betalingstjenester) med kirkebøker, folketellinger m.v., og på medlemsmøtene er vi behjelpelig med oppslag her så langt tida strekker til.

Kilder til salgs:

Grenland Ættehistorielag har fortsatt noen nr. av Skien byleksikon til salgs. Boka koster fortsatt 400 kr., og dere kan bestille den ved å kontakte arkivar Kersti Sorter.

Gamle nummer av Ætt og Annet samt vår egen jubileumsbok fra 2003 gis bort til interesserte; jfr. leders spalte.

Grenland Ættehistorielag

Slektsforskerdagen

27. oktober 2012 kl 11-15.

Slektsforskerdagen er som vanlig siste lørdag i oktober. Årets tema er "Gamle brev forteller". Programmet er ved trykkingen av bladet ikke klart. Oppdatert program vil ligge på vår hjemmeside, og plakat vil også bli slått opp på Porsgrunn bibliotek. Det vil i tillegg bli annonsert i lokal presse.

Sted for dagen er Høyskolen i Telemark, Kjølnes i Porsgrunn.

Arrangementet er et samarbeid mellom
DIS Telemark og Grenland Ættehistorielag

Påminnelse om:

Høstmøtet

tirsdag 30. oktober 2012 kl. 19:00
i Østre Porsgrunn kirkestue.

Foredragsholder er Jon Gunnar Arntzen som skal holde foredraget:

***"Ingeborg Akeleye – en fremmed blomst i den hjemlige
genealogiske flora"***

Etter foredraget blir det som vanlig bevertning og utlodning.

Velkommen